

**ОСНОВНА ШКОЛА "ТРАЈКО ПЕРИЋ"
ВЕЛИКО РОПОТОВО**

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
школске 2018/2019. године**

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ

Школски програм за први и други циклус основног образовања и васпитања ОШ" Трајко Перић" припремио је стручни актив за развој школског програма.

Основно и средње образовање и васпитање остварује се на основу Школског програма за први и други циклус основног образовања и васпитања. Школски програм доноси Школски одбор, по правилу сваке четврте године.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа циљева стандарда постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

Школски програм за први и други циклус основног образовања и васпитања је основни радни документ који обухвата све садржаје,

Процесе и активности који су усмерени на остваривање циљева, задатака и исхода, акоји су регулисани на националном и школском нивоу.

ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ПРОГРАМ ОСТВАРУЈЕ ЈЕ : СРПСКИ ЈЕЗИК

Чланови стручног тима за израду школског програма:

- Стаменковић Дејан, директор школе
- Вучковић Сања, педагог школе
- Денић Данијела, професор разредне наставе
- Ђокић Драган, наставник српског језика
- Стоилковић Милорад, наставник ликовне културе
- Ристић Вања, професор разредне наставе

Полазне основе за израду школског програма су:

1. Закону о основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС" број 55/2013.)
2. Закон о основама система образовања ("Службени гласник РС" број 72/2009, и 55/2013.)
3. Правилник о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања («Службени гласник РС- Просветни гласник» бр. 10/04, 20/04 и 1/05, 1/06.)
4. Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС –Просветни гласник» бр. 7/2007.)
5. Правилник о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 8/2013.)
6. Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 8/2013.)
7. Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 8/2013.)

8. Правилник о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање-сазнање о себи и другима за основну школу («Просветни гласник» бр. 5/01,8/03, 10/03, 20/04, 1/05, 9/05, 15/05, 6/06, 7/07, 4/07,6/08.)
9. Правилник о наставном плану и програму Верска настава за први разред основне школе («Просветни гласник», бр.5/01, 10/2004, 23/04, 9/05, 1/2006, 7/08.)
10. Правилнику о врсти стручне спреме наставника и стручних сарадника у основној школи ("Просветни гласник" РС 6/96, 3/99, 10/02, 4/03, 20/04, 3/05, 5/05, 2/07, 3/07, 4/07, 17/07, 20/07, 1/08, 4/08, 6/08 и 8/08.)
11. Правилнику о календару образовно-васпитног рада основне школе за школску 2013/14. годину
12. Правилнику о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи ("Просветни гласник" РС 2/92, 2/2000.)
13. Правилнику о условима и поступку напредовања ученика у основној школи («Службени гласник РС» – 47/94.)
14. Стручно упутство за организовање наставе техничког образовања, хора и оркестра и спортских активности у основној школи, бр. 610-00-71/93-02 од 21.јуна 1993. године
15. Уредби о организовању и остваривању Верске наставе и алтернативних предмета основне школе ("Службени гласник РС бр. 46/2001.)
16. Правилник о стандардима квалитета удбеника и упутство о њиховој употреби („Просветни гласник“ бр.1/2010.)
17. Правилник о плану удбеника („Просветни гласник“ бр.1/2010.)
18. Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму основног образовања („Просветни гласник“ бр.2/2010.)
19. Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму за други циклус основног образовања и васпитања и наставног програма за пети разред („Просветни гласник“ бр.4/2013.)
20. Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр.2/2010.)
21. Правилник о општим стандардима постигнућа- образовни стандарди за крај обавезног образовања („Просветни гласник“ бр.5/2010.)
22. Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања („Просветни гласник“ бр.7/2010.)
- 23.** Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању: („Службени гласник РС“, број 74/2011)
24. Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног и васпитања и наставног програму за трећи разред („Просветни гласник“ бр.1/2013.)
25. Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр. 7/2010.)
26. Правилник о општим стандардима постигнућа-образовни стандарди за крај обавезног образовања („Просветни гласник“ бр.5/2010.)
27. Правилник о образовним стандардима за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете: српски језик, математика и природа и друштво („Просветни гласник“ бр.5/2011.)
28. Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Просветни гласник“ бр.67/2013.)

29. Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр.4/2013.)
30. Правилник о наставном плану и програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр.1/2013.)
31. Правилник о наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник“ бр.7/2011.)
32. Правилник о измени правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.11/2016)
33. Правилник о измени правилника о наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и за трећи разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.11/2016)
34. Правилник о измени правилника о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.11/2016)
35. Правилник о измени правилника о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.11/2016)
36. Правилник о измени правилника о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.11/2016)
37. Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања („Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр.6/2017)
38. ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 9/2017)
39. ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 10/2017)
40. ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 3/2018)
41. ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 15/2018)

ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРЕЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљ праћења је:

- Утврђивање ваљаности планирања
- Праћење тока наставе – ваљаности наставних метода, садржаја
- Регистровање података о напредовању ученика
- Саопштавање повратних информација ученицима, родитељима, стручним телима

Начин праћења:

- Наставници ће редовно вршити анализу остварености циљева и задатака
- Редовни састанци стручног тима – размена искустава, уједначавање критеријума,
- Консултације са другим школама, стручним активима, министарством
- Континуирано прилагођавање метода и техника рада могућностима ученика

- Израда тесова за проверу остварености остварених циљева
- Осмишљавање и израда дидактичког материјала
- Укључивање других у реализацију наставних и ваннаставних активности

МЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Директор школе ће пратити реализацију школског програма и то дневно, недељно и месечно. Субјекти који су сами планирали такође морају да реализују све оно што су планирали, уколико се одступи од тога предузеће се законске мере.

Такође сви наставници од дежурног до разредног старешине, стучних актива као и управе школе, морају се заложити како би се целокупан школски програм реализовао.

Уколико се из објективних разлога не може реализовати овај програм, мора се дати писмено образложење и навести разлог због чега планирано није реализовано.

НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД			ШЕСТИ РАЗРЕД		
		нед.	год.	блок настава	нед.	год.	блок настава
1.	Српски језик _____језик ¹	5	180		4	144	
2.	Српски језик као нематерњи ²	3	108		3	108	
3.	Страни језик	2	72		2	72	
4.	Ликовна култура	2	72		1	36	
5.	Музичка култура	2	72		1	36	
6.	Историја	1	36		2	72	
7.	Географија	1	36		2	72	
8.	Физика				2	72	
9.	Математика	4	144		4	144	
10.	Биологија	2	72		2	72	
11.	Хемија						
12.	Техника и технологија	2	72		2	72	
13.	Информатика и рачунарство	1	36		1	36	
14.	Физичко и здравствено васпитање	2	72		2	72	
УКУПНО: А		24–27*	864–972*		25–28*	900–1008*	
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ						
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ³	1	36		1	36	
2.	Други страни језик ⁴	2	72		2	72	
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе ⁵	2	72		2	72	
УКУПНО: Б		3–5*	108–180*		3–5*	108–180*	
УКУПНО: А + Б		27–30*	972–1080*		28–31*	1008–1116*	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина

3 Ученик бира један од понуђених наставних предмета.

4 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса

5 Ученик може да изабере овај предмет, али није у обавези.

аве.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	27–30*	972–1080*	28–31*	1008–1116*
2.	Допунска настава	1	36	1	36
3.	Додатни рад	1	36	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Обавезне ваннаставне активности				
	Час одељењског старешине	1	36	1	36
	Физичке активности	1,5	54	1,5	54
	Хор/Оркестар*	1–2	36–72	1–2	36–72
2.	Слободне активности				
	Друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности	1–2	36–72	1–2	36–72
	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње	

* Обавезан је за све ученике који су се определили за певање у хору, а прошли су проверу музичких способности.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

СВРХА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;

- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;

- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;

- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;

- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;

- омогућавање, укључивање у процесе европског и међународног повезивања;

- развијање свести о значају заштите и очување природе и животне средине;

- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократки уређеног, хуманог и толератног друштва;

A. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ :

СРПСКИ ЈЕЗИК

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, еколошке и здравствене писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама;
- развијање осећаја за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова.

Редни број	Наставна тема	Број часова
I	Књижевност	56
II	Језик	60
III	Језичка култура	23
IV	Систематизација	5

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	средњи	напредни
<p>Језик : -Грамматика (подела речи на преосте и сложене, подела гласова (самогласници и сугласници); гласовне промене(палатализација, сибиларизација, непостојано а, јотовање, једначење сугласника по звучности и месту творбе, губљене сугласника); Глаголски облици(аорист, футур 2, потенцијал, трпни глаголски продев, императив, имперфекат, плускавамперфекат, глаголски прилози); независна и зависна реченица -Правопис (писање вишечланих географских имена, писање Ви и Ваш, писање одричних придевских заменица, писање сложеног футура, аориста и потенцијала, писање речи у којима се одступа од гласних промена(примери. Бранки – Бранци...))</p>	<p>Групни, индивидуални, фронтални, рад у пару</p>	<p>-зна поделу гласова, - речи дели на слогове код двосложних речи, -препознаје гласовне промене у једноставним примерима -препознаје глаголске облике, зна да препозна у ком су времену -може да одреди границу између две просте реченице -зна да напише речи од више слова(нпр:Нова Варош, Мали Мокри Луг...) -правилно користи одричне заменице(нпр:ни од каквог) -уме да у приватном и службеном обраћању користи заменицу Ви -зна правило да слово К никад не прелази у Ц и Ч, код властитих имена(нпр:не каже се СлавЦи-СлавЧин) -зна да аорист глагола бити гласи ја бих, ми бисмо</p>	<p>- разликује просте речи од сложених; препознаје корен речи , -разликује речи са две гласовне промене -зна начине грађења глаголских облика -препознаје зависну реченицу</p>	<p>-уме да препозна, објасни и именује гласовне промене - зна да одреди независну и зависну реченицу - зна и доследно примењује правописну норму</p>
<p>Књижевност: -одломци из књижевних дела, приповетке и песме из читанке за шести разред, Клет 2014., Београд; -Лектира (Косовски циклус, циклус Марка Краљевића, песме из читанке и две песме по избору ученика); романи(Орлови рано лете, Дечази Павлове улице); стилске фигуре(контраст и градијација)</p>	<p>ВФН, групни, индивидуални, фронтални, рад у пару</p>	<p>-повезује наслове прочитаних књижевних дела са именима аутора тих дела - зна о чему се говори у прочитаном делу</p>	<p>-разликује основне књижевне родове:лирику, епику и драму - препознаје и зна да користи контраст и градијацију</p>	<p>-уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, место и време радње, лик... - самостални истражује и доноси судове о прочитаном</p>

Језичка култура: -усмено изражавање - писмено изражавање	Индивидуални, фронтални, групни, Говорне, писане вежбе, задаци у вежбанкама и домаћи задаци	-разликује приватно и службено писмо	-уме да преприча текст - уме да састави приватно писмо	-повезује информације и идеје изнете у текст - уочава јасно исказане односе (временски след, средство-циљ, узрок-последица)
---	---	--------------------------------------	---	--

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ

Циљ наставе енглеског језика у основним школама остварује се овладавањем комуникативних вештина и разбијањем способности и метода учења страног језика. Стога, циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивних односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознавајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотпуних лексичких и синтаксичких тешкоћа, не дуже од две до три минуте. Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор), а треба да буде способан и да идентификује различите врсте усмених порука (изјавне, упитне и заповедне), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, искаже једноставну усмену поруку и да буде у стању да учествује једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком у вези са свакодневним ситуацијама и из домена њиховог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе шта је чуо, виде или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго)

Дијалог

Ученик треба да је способан да користи научене фразе и изразе док води дијалог са наставником, другим учеником или или евентуално говорником коме је енглески матерњи језик.

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да створи увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства уочи сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама наше земље и земаља чији језик учи

Медијација

У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (л1) и циљног језика (л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:

- 1) препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом
- 2) поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине
- 3) користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације
- 4) уочава сличности и разлике између страног и матерњег језика
- 5) примењује компензационе стратегије као што су:

~ усмерава пажњу на оно што разуме

~ покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна обраћа пажњу на речи које се више пута понављају

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<p>ГРАМАТИКА</p> <p><u>Глаголи</u> глаголски облици (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време, Садашњи перфекат, прошло трајно време) <u>модални глаголи</u> (could, couldn't, should, shouldn't, have to/don't have to, can, must) <u>прилози учесталости</u> (sometimes, usually, always...) <u>компарација придева</u> (правилна и неправилна) -fast, faster, the fastest good, better, the best handsome, more handsome, the most handsome <u>Упитне заменице</u> Who, which... <u>Кондиционал (први тип)</u> (If clauses) <u>Сложенице</u> (make-up, tracksuit...)</p>	<p>презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда панона приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала допунска и додатна настава - описује различитости</p>	<p>-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин - разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, - уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, - покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника) - обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима, - уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника, -интерпретација и практична примена стечених знања -упознавање, представљање себе и других -изражавање припадности --исказивање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова;</p>

<p><u>Именице изведене од глагола најчешћи суфикси (-ation, -ment, -y)</u> <u>Нулти члан (in hospital, at school, in bed, by plane ...)</u> <u>Суфикси за грађење придева</u> danger – dangerous; beauty – beautiful <u>Негативни префикси за прављење негације</u> happy – unhappy known – unknown <u>Неодређене заменице (somebody, nobody, anybody, anything, anywhere, nowhere...)</u> <u>Детерминатори (some, any, no, much, many, a lot of)</u> <u>Везници (because, so, and, for example, like)</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови 	<ul style="list-style-type: none"> - лексика, - нови граматички појмови унутар познате реченице
<p>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР Вођење сопственог речника (писање нових речи по новим насловима и текстовима који се изучавају) <u>Подела по врстама речи</u> Глаголи (инфинитив, прошло време, партицип) Именице Придеви Предлози Упитне речи</p>	<p>читање наглас вежбе са акцентовањем вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио записа симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављање драмска игра, рад у пару симулација ситуација, рад на групном пројекту</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погреша
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ <u>Разумевање краћег текста до 100 речи (уџбеник или додатни материјал)</u> Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори) Издавање кључних информација после слушања текста Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</p>	<p>примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом препричавање прочитаног текста дискусија вежбе слушања, повезивање предмета са сликом израда постера на задату тему поступање по датом задатку</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч сличног значења или приближног уместо непознате.
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ <u>Попуњавање текстова (песма из уџбеника, упитник...)</u> Тестови (граматичке целине, вокабулар)</p>	<p>кратки описи диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода,

<p><u>Квизови и анкете</u> (<i>online</i> или на часу)</p>	<p>коришћење интернета и других средстава писмене комуникације подстицање креативности кроз писање кратких песама и причица - игрица размене писаних порука</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава - Опис викенда или догодовштина са распуста
<p>КОНВЕРЗАЦИЈА <u>Дебата</u> дискусија на задату тему (дијалог или у групи) <u>Јавна презентација ученичких пројеката</u> (пројекти на задате теме) <u>Драматизација</u></p>	<p>коришћење припремљеног текста за разговор, коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему рад у Power Point-у, припрема питања и одговора уз консултацију са наставником</p>	<p>Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, Молбе и изрази захвалности, Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета;</p>

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Оперативни задаци:

развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;

покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција; посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;

развијају љубав према ликовном наслеђу;

оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;

развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;

развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;

развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа

Редни Бр.	Назив теме	Укупан бр. часова за тему	Обрада	Пр. Вежба
1.	Слободно ритмичко изражавање бојеним мрљама, линијама, светлинама, облицима и волуменима	4	2	2
2	Визуелно споразумевање	3	2	1
3.	Текстура	6	4	2
4.	Светлина	8	5	3
5.	Боја	11	6	5
6.	Свет уобразиље у ликовним делима	4	2	2
	УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА	36	21	15

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ(СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
<p>СЛОБОДНО РИТМИЧКО ИЗРАЖАВАЊЕ БОЈЕНИМ МРЉАМА, ЛИНИЈАМА, СВЕТЛИНАМА, ОБЛИЦИМА И ВОЛУМЕНИМА</p> <p>- Слободно ритмичко изражавање бојеним мрљама, линијама, светлинама, облицима и волуменима - обрада</p> <p>- // - - пр. вежба</p> <p>- // - - ест. анализа</p>	<p>- излагање, дијалог, дискусија;</p> <p>- објашњавање појма ритма (правилног и слободног);</p> <p>- примери и демонстрације лик проблема ритма кроз различите медије- цртачке, сликарске, вајарске;</p> <p>- корелација са свакодневним животом и другим наставним предметима;</p> <p>- коректуре и естетска анализа заједно са ученицима;</p>	<p>ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности</p> <p>ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове</p> <p>ЛК.1.1.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.2.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода</p> <p>ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)</p> <p>ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)</p>	<p>ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности</p> <p>ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт</p> <p>ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст</p>	<p>ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат</p> <p>ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других</p> <p>ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других</p> <p>ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време</p>

		ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу		настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота.
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ - Визуелно споразумевање-обрада - -// - - пр. вежба	- излагање, дискусија, дијалог кроз објашњавање појма визуелних комуникација и споразумевања- кодирање и декодирање визуелног знака; - илустративно-демонстративни примери из свакодневног живота; - креирање вежбе и њена примена кроз адекватну ликовну технику; - коректура и естетска анализа;	ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.2.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири	ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст	ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима

		своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу		других ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота
<p>ТЕКСТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Текстуралне и тактичне вредности површине и облика - обрада - Материјали (традиционални и савремени) - обрада - Својства и врсте текстуре- обрада - Текстура - пр. вежба - Текстура анализа 	<p>- монолог, дијалог, дискусија</p> <p>кроз објашњавање појма тактилне и визуелне перцепције текстуре;</p> <p>- илустративни примери из свакодневног живота, различитих уметничких дела и техника, различитих врста материјала и њихових примена у улози текстуре као ликовног проблема;</p> <p>- демонстрација рада у различитим материјалима и техникама- цртачке, сликарске, вајарске;</p> <p>- креирање задатака;</p> <p>- коректура, естетска анализа и оцењивање;</p>	<p>ЛК.1.1.1. разликује и користи</p> <p>(у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности</p> <p>ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове</p> <p>ЛК.1.1.3. описује свој радирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.2.3. описује свој радирадове других (нпр. исказује утисак</p> <p>ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода</p> <p>ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним</p>	<p>ЛК.2.1.1. познаје и користи</p> <p>(у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности</p> <p>ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт</p> <p>ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у</p>	<p>ЛК.3.1.1. познаје и користи</p> <p>различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат</p> <p>ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене</p>

		<p>уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)</p> <p>ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)</p> <p>ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу</p>	<p>историјски и друштвени контекст</p>	<p>узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других</p> <p>ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других</p> <p>ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)</p> <p>ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности</p> <p>ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота</p>
<p>СВЕТЛИНА</p> <p>- Тонске разлике обрада</p> <p>- Светло- тамно обрада</p> <p>- Степен светлине и затамљеност</p> <p>- обрада</p> <p>- Градација светлости у односу на одређеност извора</p> <p>- обрада</p> <p>- Илузија заобљености и пластичности волумена</p> <p>- обрада</p>	<p>- илустративно, за сваку тематску јединицу,</p> <p>објаснити проблем светлости и њених различитих својстава;</p> <p>- дијалогска корелација са другим предметима (биологија, физика...);</p> <p>- увођење у проблем валера (тонских разлика) и његове примене у дочаравању простора и треће димензије;</p> <p>- објашњавање и демонстрација примене валера као ликовног проблема у различитим</p>	<p>ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности</p> <p>ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове</p> <p>ЛК.1.1.3. описује свој радирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.2.3. описује свој радирадове других (нпр. исказује утисак</p> <p>ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким</p>	<p>ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности</p> <p>ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт</p>	<p>ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.2. изводи радове са</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Светлина - пр. вежба - - // - - ест. анализа 	<p>ликовним медијима- цртачки, сликарски, вајарски;</p> <ul style="list-style-type: none"> - креирање вежби и задатака, рад по природи; - коректура, естетска анализа 	<p>радовима из различитих земаља, култура и периода</p> <p>ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)</p> <p>ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)</p> <p>ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу</p>	<p>ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст</p>	<p>одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат</p> <p>ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других</p> <p>ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других</p> <p>ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)</p> <p>ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности</p> <p>ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота</p>
<p>БОЈА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хроматски (основне и изведене) и ахроматски скуп - обрада - Топле и хладне боје - обрада - Комплементарне боје 	<ul style="list-style-type: none"> - објашњавање и разговор о појму боје, разлагању <p>светлости- корелација са физиком;</p> <ul style="list-style-type: none"> - теоретске и илустративне методе теорије боја- подела боја; - демонстрација и 	<p>ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије,</p> <p>материјале и технике (цртање, сликање, вајање)</p> <p>визуелних уметности</p> <p>ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове</p>	<p>ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне</p> <p>изражајне могућности класичних и савремених</p> <p>медија, техника и материјала визуелних уметности</p>	<p>ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.1.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - обрада - Контраст тоналитета - обрада - Слојевито сликање - обрада - Боја - пр. вежба - // - - ест. процењивање 	<p>илустрација различитих сликарских техника и поступака у сликарству;</p> <ul style="list-style-type: none"> - креирање вежби и задатака- рад по природи; - коректура, естетско процењивање; - посета културним институцијама (музеји, галерије...) 	<p>ЛК.1.1.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.2.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак)</p> <p>ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода</p> <p>ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)</p> <p>ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)</p> <p>ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу</p>	<p>ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт</p> <p>ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)</p> <p>ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст</p>	<p>одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју</p> <p>ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат</p> <p>ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других</p> <p>ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других</p> <p>ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)</p> <p>ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности</p> <p>ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности</p> <p>ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота</p>
<p>СВЕТ УОБРАЗИЉЕ У ДЕЛИМА ЛИКОВНЕ</p>	<p>- разговором, дијалогом, дискусијом објаснити појам уобразиље, нестварног кроз</p>	<p>ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике</p>	<p>ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности</p>	<p>ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне</p>

<p>УМЕТНОСТИ</p> <p>- Свет уобразиље у делима ликовне уметности (снови, бајке, митови) - обрада - Свет уобразиље у делима ликовне уметности - пр. вежба</p>	<p>ликовне, књижевне, музичке и историјске појаве; - објаснити ликовне форме у којима се овај облик може појавити- илустрације, слике, филмови.... - естетска анализа илустрације и корелација са књижевношћу; - индивидуални рад са ученицима и њихово подстицање; - коректура и естетска анализа</p>	<p>(цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.2. изводи</p> <p>дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.2.3. описује свој ради ирадове других (нпр. исказује утисак ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу</p>	<p>класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст</p>	<p>уметности ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК:3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота</p>
--	--	---	---	---

СТАНДАРДИ

ОСНОВНИ НИВО

- Разликује у свом раду основне медије, материјале и технике.
- Уочава ритам бојених мрља, линија и светлина.
- Изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове.
- Препознаје текстуралне вредности површина и облика.
- Опажа тонске разлике (светло- тамно).
- Разликује и користи основне и изведене боје.
- Има развијену имагинацију на темељу познатих догађања или прича.
- Описује своје радове и радове других (исказује утисак)
- Описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља култура и периода.
- Зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечена учењем у визуелним уметностима (костимограф, дизајнер архитекта).
- Познаје места и изворе на којима може да прошири своја знања о уметности (галерија, музеј, атеље...)
- Зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

СРЕДЊИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената у композицији.
- Користи се богатством линија у грађењу композиције.
- Поседује осећај за валерске вредности и различите текстуре и користи различите материјале за изражавање спонтаног ритма.
- Примењује појам стилизације у радовима.
- Образлаже свој рад и радове других (наводи садржај, тему, карактеристике технике)
- Лоцира одабрана уметничка дела у историјски друштвени контекст.
- Има развијену имагинацију на темељу познатих догађања или прича.
- Познаје и користи комплементарне, топле и хладне боје.
- Одабира адекватан садржај да би стварао и декодирао визуелне шифре.
- Развија своју машту и креативност не ослањајући се само на репродуковање.

НАПРЕДНИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената у композицији.
- Поседује осећај за валерске вредности и различите текстуре.
- Самостално граде маштовита и оригинална решења.
- Успешно ствара дела на основу имагинације на темељу познатих догађаја или прича.
- Изводи радове са одређеном намером, користећи основне ликовне елементе и приципе да би постигао одређени ефекат.
- Користи тачне термине (текстура, ритам, облик, валер) када образлаже свој рад и радове других.
- Успешно користе стилизацију облика.
- Користе савремене облике комуникације.
- Анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка.
- Користи места и изворе на којима може да прошири своја знања из визуелних уметности.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљеви и задаци музичке културе:

- неговање способности извођења музике певањем и свирањем
- неговање смисла за колективно музицирање
- стицање навика за слушање музичког дела
- развијање способности за доживљај музичког дела
- развијање способности за разумевање музичког дела
- развијање критичког мишљења
- подстицање стваралачког ангажовања ученика
- развијање музичке креативности
- развијање способности за импровизацију мелодије

Редни Бр.	НАЗИВ ТЕМЕ	Укупан бр. часова за тему	Обрада	Понављање
1.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	30	22	8
2.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	36	20	16
3.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	6	4	2
УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА		72	46	26

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
<p><u>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</u> а) ПЕВАЊЕ ПЕСАМА ПО СЛУХУ И ПО НОТНОМ ТЕКСТУ Народне песме: - Песме засноване на традицији других народа Ауторске песме:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аудитивна - дијалогска - демонстративна практичан рад - Певање у групи - Појединачно певање - Свирање у групи 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученик може да пева једноставније музичке примере у С-дуру од 16 тактова. - Зна да пева неко дело из српске фолклорне баштине. - Ученик препознаје већ обрађене композиције 	<ul style="list-style-type: none"> - За ову тему није предвиђен средњи ниво стандарда 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученик може да пева уз тактирање одговарајуће једногласне или двогласне музичке примере који садрже разноврсне елементе музичке писмености у складу са Наставним програмом. - Може да пева у хору или мањем саставу једноставније песме различитих жанрова. - Уме да изведе игру по избору (народну или класичну). - Учествује у школским приредбама.
<p>б) СВИРАЊЕ -Једногласних композиција -Двогласних композиција</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аудитивна - дијалогска - демонстративна - практичан рад - практичан рад - свирање у групи - појединачно свирање 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученик може да свира (на неком од Орфових инструмената) једноставније музичке примере у С-дуру од 16 тактова. - Зна да свира неко дело из српске фолклорне баштине. - Може да свира једноставне примере различитих жанрова 	<ul style="list-style-type: none"> - За ову тему није предвиђен средњи ниво стандарда 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученик може да свира (на неком од Орфових инструмената) одговарајуће једногласне или двогласне музичке примере који садрже разноврсне елементе музичке писмености у складу са Наставним програмом. - Може да свира у оркестру, или мањем саставу једноставније песме различитих жанрова. - Уме да изведе игру по избору (народну или класичну). - Учествује у школским приредбама.
<p><u>СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</u> а) СЛУШАЊЕ ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНИХ И ИНСТРУМЕНТАЛНИХ КОМПОЗИЦИЈА -Европска уметничка музика -Српске традиционалне песме</p>	<ul style="list-style-type: none"> -аудитивна - дијалогска -демонстративна -мултимедијална пројекција 	<ul style="list-style-type: none"> -Ученик познаје основна темпа, динамику, врсту такта у слушаном делу и може да одреди и опише карактер композиције. -Ученик препознаје инструменталне и вокалне саставе. -Може да одреди припадност слушаног 	<ul style="list-style-type: none"> -Ученик може да одреди карактеристике ритмичке и мелодијске компоненте на основу слушања. -Може да опише карактер композиције као резултат садејства опажених музичких инструмената. -Препознаје инструменталне групе, поједине инструменте и основне врсте гласова. 	<ul style="list-style-type: none"> : -Ученик повезује темпо, динамику и друге музичке компоненте са карактером слушаног дела. -Познаје инструменталне групе, поједине инструменте и основне врсте гласова. -Може да у везу музичког садржаја примера са ванмузичким програмом. - Препознаје одређена дела народног и уметничког стваралаштва, као и

-Српска уметничка музика		<p>примера одређеном жанру и препознаје народно и уметничко музичко стваралаштво</p> <p>-Зна основне информације о појединим композиторима</p>	<p>-Препознаје везу музичког садржаја примера са ванмузичким програмом.</p> <p>-Може да одреди припадност слушаног примера одређеном жанру и препознаје народно и уметничко музичко стваралаштво.</p> <p>-Препознаје одређена дела народног и уметничког музичког стваралаштва, као и фолклорну музику других народа.</p> <p>-Ученик зна неко дело неког од истакнутих композитора</p>	<p>фолклорну музику других народа.</p> <p>- Познаје основне карактеристике српске народне музике (обичаје, извођачке саставе, народне инструменте, народне игре).</p> <p>-Ученик познаје живот и дело европских, српских и других композитора</p>
<p>б) МУЗИЧКИ ОБЛИК</p> <p>-соло песма</p> <p>-хорска песма</p> <p>-сложена троделна песма</p> <p>-рондо</p>	<p>-аудитивна</p> <p>- дијалогска</p> <p>-демонстративна</p> <p>-практичан рад</p>	<p>-Ученик препознаје музичке облике</p>	<p>-Ученик зна музичке облике</p> <p>-Ученик може да објасни разлике између музичких облика</p>	<p>-Ученик зна музичке облике и у програмској и у апсолутној уметничкој музици</p> <p>-Ученик може да објасни разлике између музичких облика</p> <p>-Ученик анализира музичке облике у наученим композицијама</p>
<p>МУЗИЧКО СТВАРЛАШТВО</p> <p>а) ИМПРОВИЗАЦИЈА МЕЛОДИЈЕ НА ЗАДАНИ ТЕКСТ</p>	<p>- дијалогска</p> <p>- демонстративна</p> <p>-практичан рад</p>	<p>-Ученик може да осмисли једноставну ритмичку пратњу песме коју зна на неком од Орфових инструмената</p> <p>-Ученик може да нацрта</p> <p>или направи једноставне музичке инструменте</p>	<p>За ову тему није предвиђен средњи ниво стандарда</p>	<p>-Ученик може да осмисли једноставну ритмичку пратњу песме коју зна, и да је запише и одсвира.</p> <p>-Може активно да учествује у компоновању мање музичке целине са наставником.</p> <p>-</p> <p>Ученик може да направи модел инструмената по избору од понуђених инструмената из окружења.</p> <p>- Може да осмисли музичку игру (драматизација песме) на основу песме различитих жанрова.</p> <p>-Ученик може да направи једноставан аранжман за ударачке инструменте</p>
<p>б) ИМПРОВИЗАЦИЈА МЕЛОДИЈЕ НА ЗАДАНИ РИТАМ</p>	<p>-дијалогска</p> <p>-демонстративна</p> <p>-аудитивна</p>	<p>-Ученик може да осмисли једноставну мелодију на задату ритмичку пратњу</p>		<p>-Ученик може да осмисли једноставну мелодију и да је запише и одсвира</p>

--	--	--	--	--

ИСТОРИЈА

Циљ изучавања наставног предмета историја је културни развој и хуманистичко образовање ученика. Циљ наставе историје је и да допринесе разумевању историјског преостора и времена и историјских процеса и токова ,као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци наставе Историје су да ученици , уочавајући узрочно – последичне везе , разумеју историјске процесе и токове , улогу истакнутих личности које су одредиле развој људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку , економску , друштвену , културну...) као и историју суседних народа и држава.

Оперативни задаци:

Ученик треба да:

- разуме појам „средњи век“ и основне одлике тог историјског периода
- разуме основне одлике феудалног друштва
- стекне знања о најзначајнијим државама средњовековне Европе
- стекне знања о српским средњовековним државама
- стекне знања о личностима које су обележиле средњи век у општој и националној историји
- разуме улогу религије у друштву средњег века
- упозна културна и техничка достигнућа средњовековне Европе
- упозна културно наслеђе Срба у средњем веку
- користи историјске карте за период средњег века
- користи историјске изворе
- развија критички однос према историјским изворима

Ред. број	Наставна тема	обрада	утврђивање	систематизација	Укупно
	Увод	3	1		4
I	Европа и Средоземље у раном средњем веку	6	5	1	12
II	Срби и њихово окружење у раном средњем веку	7	6	1	14
III	Европа у позном средњем веку	6	6		12
IV	Срби и њихово окружење у позном средњем веку	8	7	1	16
V	Српске земље и њихово окружење у доба осаманлијских освајања	7	6	1	14
	Укупно	37	31	4	72

Садржај теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
УВОД			
Основне одлике средњег века (појам средњи век, хронолошки и просторни оквири, светске цивилизације у периоду средњег века)	<ul style="list-style-type: none"> - Зна дефиницију појма - средњи век - Именује историјски период од V до XV века - Зна да наведе хронолошке оквири појма средњи век - Зна да именује феудализам и хришћанство као основне одлике средњег века - Зна да именује историјске периоде стари век и средњи век и зна њихов хронолошки редослед - Уме на ленти времена да прочита хронолошки редослед историјских периода 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да наведе основне карактеристике периода званог средњи век - Зна да објасни зашто смо за почетак и крај средњег века узели баш те хронолошке одреднице - Зна да повеже историјски период са друштвеним уређењем које је тада преовладало - Развијање умења израде ленте времена са унетим хронолошким границама историјских периода 	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да упореди основне карактеристике старог и средњег века - Зна да објасни разлику кмет-роб - Развијање умења самосталне израде ленте времена историјских периода
Основни историјски извори за историју средњег века (писани-повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара...; материјални-новац, печати, ликовна уметност, архитектура...)	<ul style="list-style-type: none"> - Препознаје историјске изворе и смешта их у одговарајући историјски период - Уме да на примерима препозна врсту историјских извора (нпр. Стари град)-по могућству проверити ова знања у Музеју у одељку за средњи век, или кроз дијафилмове или ППТ (фреске, оружја, оруђа, топуз, стреле, иконе, новчићи-наши и страни...) - Зна да наведе пример за легенду и народну песму из средњег века (легенда о краљу Артуру, Косовска легенда, из нашег краја...) - Зна, разликује и именује места где се чувају материјални, а где писани историјски извори; - Зна где су у Ужицу Архив, Музеј, Градска библиотека 	<ul style="list-style-type: none"> - Именује писане историјске изворе за средњи век: повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара... - Зна да дефинише: повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара...и да их препозна на примерима на часу - У музеју препознаје врсте историјских извора 	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да изврши селекцију историјских извора по важности за историју као науку - Уочава и објашњава разлику између историјских извора за стари и средњи век
ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ			

<p>Сеоба народа и ране средњовековне државе у Западној Европи (Хуни, Атила, германске државе на територији Западног Римског царства)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зна шта се подразумева под синтагмом Велика сеоба народа - Зна да наведе кључне чињенице о Великој сеоби: када је била (375), ко је покренуо (Хуни) и последице: сеоба варварских народа, пад Западног римског царства (476), стварање нових држава на територији ЗРЦ - Зна, уз помоћ наставника, да покаже Врата народа, територију ЗРЦ, ИРЦ и варварске државе настале на територији ЗРЦ - Зна да је пад ЗРЦ (476) узет за кључни догађај краја старог и почетка средњег века 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна ко су: Хуни, Франци и Атила „Бич божији“ -Зна самостално да опише Велику сеобу народа уз показивање на карти -Зна самостално на карти да покаже Врата народа, правац продора Хуна, ЗРЦ, ИРЦ, новонастале државе на територији ЗРЦ - Зна коначну судбину тих новостворених варварских држава и народа који су их створили (нестали, асимилovali се, освојени...) -Зна да објасни појам вандализам, као и како је настао - Развијање умења коришћења градива у другачијој форми. Уме да изрази интервју са Атилом 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна целовито, самостално, течно, узрочно-последично, уз коришћење карте, да опише Велику сеобу народа -Зна да повеже одређене топониме, који се данас налазе у Европи са некадашњим народима, који су нестали кроз историју (Ломбардија, вандализам, Баварска, Саксонија, Венеција, Нормандија, Лигланд, Мађарска-Хунгарија, Енглеска, Фрушка гора-Фрузи, Франци...) - Зна да у оквиру процеса сеоба (не баш у вези са Великом сеобом народа) исприча основне чињенице о Виконзима (Норманима) и њиховој сеоби, насељавање Енглеске 1066-Виљем Освајач и Нормандије, као и Јужне Италије. - Уме да напише састав: Мој сусрет са Атилом
<p>Формирање феудалног друштва (вitezови и кметови, пирамидална хијерархија власти, вазални односи, рурално друштво)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да именује делове структуре феудалног друштва и које су основне разлике међу појединим слојевима (друштвеним групама: феудалац-кмет) -Зна да разликује, у основним цртама: ко је сениор, а ко је вазал (сениор даје вазалу феуд-посед, а вазал верно врши војну службу и сакупља порез) -Зна ко су кметови и које су обавезе кметова према феудалцима - Зна дефиницију појмова: феуд, феудално друштво, сениор, вазал -Зна да на слици препозна ком слоју друштва неко припада 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна прецизно, са разумевањем да опише вазалне односе (зашто се ступа у вазалне односе, обавезе сениора према вазалу и вазала према сениору) -Зна да опише односе између феудалаца и кметова -Зна да опише разлике међу слојевима, на основу слика (властела, трговци, свештенство, кметови, вitezови) -Зна да опише ко су вitezови, како се постаје вitezом и која је његова улога у феудалном друштву - Уме да протумачи пирамидалну структуру феудалног друштва 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна целовито и јасно да опише структуру феудалног друштва и односе између појединих слојева -Зна да упореди положај кмета и роба -Зна да упореди робовласничко и феудално друштво
<p>Франачка држава и ранофеудална привреда (христијанизација Германа, Карло Велики, распад Франачке, основне карактеристике натуралне и</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зна самостално на карти да покаже Франачку државу и Рим -Зна да именује модерне државе које су настале распадом Франачке државе и зна да их покаже на карти, уз помоћ наставника 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна ко је Карло Велики и по чему је познат -Зна да је Франачком владала династија Каролинга -Повезује и зна да опише процес преображаја, некадашње римске 	<ul style="list-style-type: none"> -Целовито, јасно, течно, уз показивање на карти, објашњава настанак, развој и нестанак Франачке државе (Хлодовех, крштење, настанак државе (крV. /поч.VI); Карло Мартел-732.-битка код Поатјеа, зауставља Арабљане; Пипин Мали 756.-

<p>робно-новчане привреде)</p>	<p>-Зна основне карактеристике натуралне привреде (размена робе за робу) -Зна ко су Романи, да су Франци романизовани Германи -Зна да је Карло Велики најпознатији Франачки владар (прво краљ, па цар)</p>	<p>провинције Галије која је постала данашња Француска - Зна да опише главне карактеристике натуралне привреде и да објасни зашто је у раном средњем веку била преовлађујућа у Западној Европи -Зна да, уз помоћ наставника, опише везаност Франачке државе и њених владара са Римокатоличком црквом (Крштење-Хлодовех-настанак државе; Пипин Мали-стварање папске државе, а он преузима престо Франачке од Меровинга; папа крунише Карла Великог, 800.г., а овај ширећи државу, шири хришћанство из Рима) -Зна да опише процес романизације Франака -Зна на карти, самостално да покаже ширење Франачке државе, и државе на које се распала 843. -Зна да опише и протумачи историјску извор: слике „крштење Хлодовеха“ и „крунисање Карла Великог“</p>	<p>оснива Папску државу и преузима престо у Франачкој, ствара династију Каролинга, Карло Велики (768-814), шири државу ка истоку: Саси, Баварци, Лангобарди, Авари, Хрвати, распад државе 843.г. у Вердену на: Свето Римско царство-Немачку, Италију и Француску) -Зна да да пример за натуралну привреду - Зна зашто су се сукобиле владарске идеологије Франачке и Византије, када се Карло Велики прогласио за цара</p>
<p>Византија до VII века (грчко и римско наслеђе,Константин Велики, оснивање Цариграда,Јустинијан I и покушај обнове Римског царства)</p>	<p>-Зна да су Источно римско царство-Византија-Ромејско царство синоними -Зна да становници Византије себе зову Ромејима -Зна да је главни град Византије-Цариград-Константинопољ (Визант, Истанбул-Други Рим) -Зна да Византијом влада цар (да по срв. идеологији на свету може бити само један цар) -Зна да на карти покаже Источно римско царство, Цариград, Средоземље -Зна ко су Константин Велики и Теодосије и зашто су важни за настанак Ромејског царства (313-Милански едикт; 330-оснивање Цариграда, 394-признавање хришћанства за једину веру у Царству;</p>	<p>-Зна да опише основне карактеристике Јустинијанове владавине (време владавине (527-565), освајања Вандала, Острогота и дела Визигота, Теодора, кодификација) - Зна да препозна и истакне добре и лоше стране Јустинијанове владавине - Зна на карти, самостално, да покаже Византију пре, у време, и после Јустинијана</p>	<p>- Зна да целовито, узрочно-последично логично објасни настанак Источног римског царства уз показивање на карти -Зна да целовито, хронолошки јасно, узрочно-последично логично опише владавину цара Јустинијана (место рођења-Царичин град (Јустинијана Прима)-код Лебана; време владавине (527-565), освајања Вандала, Острогота и дела Визигота, Теодора, Велизар, Нарзес, кодификација, изградња Свете Софије...)</p>

	<p>395. подела царства на Источно и Западно) уз помоћ наставника</p> <p>-Зна да наведе основне карактеристике Византије: хришћанство, римска култура, римско право</p> <p>-Зна ко је Јустинијан (да је владао у VI веку и да је покушао последњи пут да обнови Римско царство) и зашто је важан</p>		
<p>Византија до XII века (грчко и римско наслеђе, тематски систем, пронија, династије: Македонска и Комнини, робно-новчана привреда, привредни, културни и верски утицај на суседне народе-Бугаре, Србе, Русе...)</p>	<p>-Зна да је опоравак Византије поч. VII века настао успостављањем тзв. тематског система</p> <p>- Зна да опише основне карактеристике робно-новчане привреде (развијена, размена робе за новац)</p> <p>-Зна да наведе утицаје Византије на суседне народе: право, ширење хришћанства, хеленистичка култура (мозаици), архитектура, развој писмености, владарска идеологија,</p> <p>школство, однос према жени...</p> <p>- Уме да прочита једноставне информације из упоредне табеле везане за натуралну и робно-новчану привреду</p> <p>-Зна на слици да препозна и именује мозаик</p> <p>- Повезује Византију са православним хришћанством</p>	<p>- Зна да је Византија у више прилика зауставила ширење ислама ка Европи</p> <p>- Зна да опише главне карактеристике робно-новчане привреде у Византији и да објасни зашто је та привреда развијенија од натуралне</p> <p>-Зна теоријски и кроз примере да објасни како је Византија утицала на околне народе (ширење хришћанства (Бугари, Руси, Срби, Грци...), прихватање закона (земљорадничког, поморског, Јустинијановог кодекса...); сликарство (фреске, мозаици...); владарска идеологија; писменост (Ћирило, Методије), књижевност, архитектура, церемоније, хералдика...)</p> <p>-Зна хронолошки да поређа: Константина, Теодосија, Јустинијана, (Ираклија, Василија II и Алексија Комнина)</p> <p>-Зна да објасни појмове покрштавање, христијанизација, уопште и на примерима</p> <p>-Зна да опише значај хришћанства, римског права и хеленистичке културе у Византији...(развијени градови, разни системи школства, мозаици, архитектура, управљање државом, латински, па грчки језик, центри ширења хришћанства: Цариград, Антиохија, Александрија, Јерусалим)</p>	<p>- Зна шта значи и уме да објасни двоглавог орла у хералдици и владарској идеологији Византије (симфонија државе и цркве)</p> <p>-Зна шта је то грчка ватра</p> <p>-Зна да опише односе Франачке и Византије у време Карла Великог</p> <p>-Зна где је Кијевска Русија и да је њихов кнез Владимир 988.г. женидбом са византијском принцезом прихватио хришћанство</p> <p>-Уочава и истиче разлике тематског система у односу на западноевропски феудализам и зна његове основне карактеристике: шта је то тема, ко је стратег, а ко стратиот</p> <p>- Зна да опише успон Византије у време Македонске династије (Василије II – Самуило) и у време Комнина (увођење пронијарског система)</p>

<p>Хришћанска црква (црквена организација, монаштво, манастири као средишта раносредњовековне културе и писмености, процеси покрштавања, велики раскол и његове последице)</p>	<p>-Зна када је (1054) дошло до раскола хришћанске цркве и које су последице тог чина и дан данас -Зна ко су папа и патријарх и да је папи средиште у Риму, а патријарху у Цариграду - Препознаје хијерархију свештенства које припада православној, а које римокатоличкој цркви (уме да их повеже) на основу упоредне табеле -Препознаје на сликама верске објекте православне и католичке цркве -Зна шта је то манастир и ко су монаси -Разликује појмове монах и монарх -Зна на карти да покаже где су Рим, Цариград, Јерусалим -Зна да наведе значај хришћанске цркве у средњем веку</p>	<p>- Зна да опише Раскол хришћанске цркве (време, узрок, последице) -Зна да наведе православну и католичку хијерархију - Уочава и објашњава значај хришћанске цркве у средњем веку - На карти показује подручја утицаја Римокатоличке и православне цркве</p>	<p>- Зна ком рангу и цркви припадају чинови: епископ, надбискуп, бискуп - Зна да целовито опише однос хришћанске цркве у Франачкој и Византији, узроке и развој антагонизма између два центра и на који начин се сукоб продубио и траје до данас</p>
<p>Исламски свет у средњем веку (Мухамед-појава исламске религије, настајање муслиманске државе у Арабији арапска освајања, особеност државног и друштвеног уређења, распад јединствене државе, арапско-исламска култура и њен утицај на културу народа Европе)</p>	<p>-Зна када (622) и где се јавља ислам (Арабијско полуострво) -Зна име оснивача ислама (Мухамед) -На карти, уз помоћ наставника, уме да нађе Арабљанско полуострво и да покаже основне правце ширења ислама и државе (Франачка и Византија) које су га зауставиле у раном средњем веку -Зна ко су Арабљани, шта је то арабљански калифат -Именује и препознаје на слици исламску богомољу-џамију -Зна да у нашој земљи има муслимана и да треба да знамо основне чињенице о њиховој вери -Зна да су Арабљани Европљанима пренели нпр: бројке, производњу папира, бусолу, барут, праће руку, ношење браде, јоргован, арапске коње, кратке приче (пре свега љубавне) уз помоћ наставника -Зна да се верници ислама зову муслимани -Зна де се верска књига муслимана зове</p>	<p>- Зна да објасни појмове: калифат, караван -Зна да опише настанак ислама (ко га је основао, када, где, узрок, последице) -Зна на карти, самостално, да покаже простор настанка ислама и његовог ширења -Зна основне особености ислама као религије (5 пута дневно молитва, одлазак на хаџилук у Меку-Ћаба, давање милостиње, забрана конзумирања алкохолних пића, пост) -Зна да опише арабијско-европске односе у раном средњем веку - Зна уз помоћ табеле да упореди особине ислама и хришћанства</p>	<p>- Зна да опише појам и процес исламизације у раном средњем веку -Зна да објасни појам калиф и хиџра -Зна целовито узрочно-последично, уз коришћење карте, течно да опише настанак и развој ислама и ко га је и када зауставио (732. Карло Мартел, Франачка и 717.- Опсада Цариграда, Византија) -Зна где је Мека и зашто је важна за муслимане - Зна самостално да упореди основне карактеристике ислама и хришћанства</p>

	Куран		
Европа и Средоземље у раном средњем веку	<p>-Повезује владаре са титулама и државама где су владали</p> <p>-Разликује верске објекте православних, римокатолика, муслимана</p> <p>-Зна по чему су важни градови: Рим, Цариград, Јерусалим</p> <p>-На линији времена уме да означи најважније догађаје раног средњег века</p> <p>-Издваја најзначајније личности раног средњег века</p> <p>-Зна основне карактеристике натуралне и робно-новчане привреде</p>	<p>- Зна хронолошки, на линији времена да означи и поређа владаре раног средњег века</p> <p>-Зна да издвоји главне карактеристике раног средњи век са њиховим најзначајнијим особеностима</p> <p>-Зна да упореди натуралну и робно-новчану привреду и зна у ком делу Европе је која била развијена</p> <p>-Зна да повеже парове (супротног или сличног значења и повезаности) и да то објасни: православна-римокатоличка црква; Рим-Цариград; вазал-сениор; феудалац-кмет; натурална-робно-новчана привреда; стари век-средњи век; кмет-роб; робовласништво-феудализам, хришћанин-муслиман...</p>	<p>-Зна тематски да повеже догађаје и личности (Велика себа народа, пад Западног римског царства, осамостаљење Византије и учвршћивање хришћанства-IV и V век)</p> <p>-Зна да повеже савременике (Мухамед - Ираклије; Василије II –Самуило)</p> <p>- Зна да уради мапу ума за рани средњи век</p>
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ			
Словени на Балкану у раном средњем веку (живот Старих Словена у прапостојбини, словенски обичаји и веровања, узроци и правци сеобе, насељавање Балканског полуострва)	<p>-Зна у главним цртама да опише словенске обичаје и веровања (пагани, Перун, Световид, виле, жртвују животиње; живе по шумама, поред воде, праве куће са више излаза; углавном се баве земљорадњом, мање сточарством; живе у демократији, често се свађају, ослобађају заробљенике после неког времена, воле музику...)</p> <p>-Зна да препозна и разликује словенски и латински календар</p> <p>-</p> <p>Зна да наведе узроке словенских сеоба</p> <p>-Зна да именује и на карти, уз помоћ наставника, покаже области које насељавају Источни, Западни и Јужни Словени</p> <p>-Зна да именује и на карти покаже, уз помоћ наставника, где се налазе Јужни Словени и племена која њима припадају: Словенци (Карантанци), Хрвати, Срби и</p>	<p>-Зна самостално да на карти покаже наведене појмове, као и границе словенских територија у Европи у средњем веку: Лаба (Елба), Балтичко море, Јадранско море, Црно море, реке Дњепар, Дунав</p> <p>-На одломцима (примерима) из српских бајки и народних јуначких песама препознају и издвајају остатке прасловенске религије (паганства нпр. вила Равијојла...)</p> <p>-</p> <p>Зна да објасни како то Словени одлучују „у демократији“ на основу текста из историјског извора</p> <p>-На основу текстова Прокопија и Псеудо-Маврикија умеју да издвоје словенске обичеје и веровања (начин живота, облачења, одлучивања у племену и на основу тога да напише есеј „Ја, Словен из шестог века“)</p>	<p>-Уме да повеже и објасни сеобе Словена и Велику сеобу народа</p> <p>-Зна да упореди територијални распоред и имена словенских племена у средњем веку и данас, уз помоћ историјских карти и самостално</p> <p>- Зна да наведе последице Немачког продора на Исток (неслога словенских племена Љутића, Бодрића, остатак Лужички Срби, сви германизовани, притисак римокатоличке цркве, Словаци протестанти, Чеси атеисти...)</p> <p>-На основу топонимије Европе зна да закључи где су се све простирала словенска племена</p>

	<p>Бугари</p> <p>-Зна да разликује израз Словен, Словак и Словенац</p>	<p>-Зна да упореди територијални распоред и имена словенских племена у средњем веку и данас, уз помоћ историјских карти и наставника</p> <p>-Зна да на простору Немачке постоје (још увек) Лужички Срби</p>	
<p>Јужни Словени према староседеоцима и суседима (Авари, Франачка, Византија, однос према староседеоцима, формирање племенских савеза, насељавање Бугара и Мађара и настанак њихових држава, Прво Бугарско царство, Самуилова држава)</p>	<p>-Зна која племена припадају Јужним Словенима и да су Срби-Јужни Словени</p> <p>- Зна на карти да покаже области где су се населили Бугари (680) и Мађари (890) и када (век)</p> <p>-Зна последице досељавања Бугара и Мађара (стварање моћних држава, мађаризација Словена, словенизација Бугара)</p> <p>-Зна, на основу предходног градива, да наведе основне карактеристике односа Јужних Словена са Франачком и Византијом у раном средњем веку (освајали нас, христијанизовали, асимиловали, културно утицали...)</p> <p>-Зна на карти да покаже, уз помоћ наставника, Балканско полуострво, Јужне Словене и њихове суседе (Византију, Франачку, Мађарску-Угарску, Бугарску)</p> <p>-Зна да су Мађарска и Угарска једно исто</p>	<p>- Зна где су се, када и зашто населили Авари и шта је са њима било на крају (постоје ли данас?)</p> <p>-Зна основне чињенице о отпору Словена Византији (да је највећи устанак био под царем Самуилом и да опише тај сукоб између њега и Василија II Македонца)</p> <p>-Зна основне чињенице о Мађарском краљевству (890-досељавање, уништили Велику Моравску, 955-битка код Леха-Немци зауставили њихов продор у Средњу и Западну Европу, 1000.г.-Стефан прима хришћанство, први краљ; раздвојили Западне и Јужне Словене)</p> <p>-Зна на карти самостално да покаже наведене појмове</p> <p>-Зна ко је у Панонској низији био по хронолошком редоследу од IV до X века (Хуни, Авари, Мађари), шта се десило са тим народима до данас, а шта са Словенима који су се налазили на том подручју</p> <p>-Изражава свој став о (критичко мишљење) историјском догађају (према пораженим Словенима које је у бици на Беласици (1014) победио Василија II Македонца, на основу текста византијског хроничара Скилице о поразу Самуилове војске)</p> <p>- Зна основне чињенице о пореклу Албанаца (Шиптара) и Румуна</p>	<p>-Зна самостално и целовито, узрочно-последично јасно, о пореклу Авара, њиховом доласку у Панонију и како су нестали (искористити Ајнхардов текст у коме описује пораз Авара од Карла Великог)</p> <p>-Зна да покаже простор који је заузимала Самулова држава, Охрид, Беласицу</p> <p>-Зна целовито да опише однос Јужних Словена према суседима и које су данас последице тадашњих дешавања</p> <p>-Заузима критички став према непознаницама у историји, о којима историчари из разних разлога, не желе, не умеју или неће да пишу (нпр. проблем аутохтоности Словена...Илира)</p>
	<p>-Зна, уз помоћ наставника, да покаже на</p>	<p>-Зна да дефинише појам кнез</p>	<p>-Зна да опише појмове жупа и жупан</p>

<p>Србија од VII до XII века (Властимировићи, српске земље, Србија између Бугарске и Византије, Властимир и Часлав)</p>	<p>карти српске земље у раном средњем веку: а обавезно зна где су Босна, Зета и Србија (Рашка)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна да је, за сада, прва позната српска династија династија Властимировића -Зна да смо у њихово време прихватили хришћанство -Зна на лози Властимировића да прочита основне податке о родбинским односима (нпр.ко је отац, ко су браћа, за време ког владара су Срби покрштени, ако се зна да је то било у 2/2 IX века) -Зна да прочита једноставне информације из текста Константина Порфирогенита о обнављању Србије у време Часлава 	<ul style="list-style-type: none"> -Самостално на карти показује српске земље уз показивање граница између једне и друге -Зна да закључи о ком периоду и о ком догађају, је реч, у тексту Константина Порфирогенита о обнављању Србије у време Часлава као и да одреди угао гледања писца -Без помоћи, се сналази на лози Властимировића (хронолошки редослед владара, принцип наслеђивања...) -Зна да су Бугарска и Византија користиле међусобне сукобе у породици Властимировић да остваре свој утицај у Србији 	<ul style="list-style-type: none"> -Повезује знања из ове лекције са предходном, описује односе са Бугарском и Византијом (пре свега, у време Симеона) и даје свој став о позицији Србије према њима и поступцима владара из ове династије -Зна да уочи на лози Властимировића, како су потомци добијали презимена у то време; зашто не знамо више о женским члановима лозе -Зна самостално да исприча главне карактеристике владавине Властимировића (од када до када владају-векови, ко је први, а ко последњи познати члан те династије, покрштавање Срба, борба за самосталност против Византије и Бугарске, међусобне борбе у династији, кнезови)
<p>Дукља X/XI век (Војислављевићи, Србија између Самилове државе и Византије, борба за самосталност, Владимир, Војислав, Михаило, Бодин)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зна, уз помоћ наставника, да покаже на карти српске земље у раном средњем веку: а обавезно зна где су Босна, Зета и Србија (Рашка) - Зна да је династију Властимировић наследила династија Војислављевић -Повезује Властимировиће са Рашком, а Војислављевиће са Дукљом (Зетом) -Зна на лози да прочита хронолошке границе владавине обе династије -Емотивно саосећа и уме да прочита једноставне информације из легенде о Владимиру и Косари из Летописа попа Дукљанина -Зна по коме је и зашто династија Војислављевић понела име -Зна да препозна и повеже име владара и династију из које долази 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да интерпретира легенду о Владимиру и Косари и повеже је са предходним градивом (царством Самуиловим) - Зна да опише и истакне кључне моменте владавине српским земљама династије Војислављевић (Владимир-први светац међу српским владарима, Војислав-ослободио је од Византије; 1077.Михаило Војислављевић постао краљ, а у време Бодина је била територијално највећа...) -Зна на основу понуђених лоза да на линији времена означи периоде владавине - хронолошки редослед српских династија (Властимировић, Војислављевић, Вукановић) 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна да целовито, јасно, узрочно-последично логично, у главним цртама опише успон и пад Дукље у XI веку -Зна да критички размотри и опише односе између Дукље у XI веку и околних земаља (Византија, Самуилово царство, Нормани, Римокатоличка црква...) -Зна да прочита податке о Вукановићима – на основу лозе Вукановића (да су наследили Војислављевиће, да су владали срп.земљама у 1/2 XII века и да су их наследили Немањићи, да су били у пријатељским и родбинским везама са Угрима, да су били у родбинским везама са Војислављевићима и Немањићима, па то повезати са структуром феудалног друштва и позицијом крупних феудалаца у њему...)
<p>Покрштавање Срба и других Јужних Словена и њихова рана култура (зачеци христијанозације, значај мисије Тирила и Методија и њихових ученика,</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зна у главним цртама да опише мисију Тирила и Методија (863-век, почетак мисије ширења хришћанства, преведене верске књиге на старословенски) уз помоћ наставника -Зна да су Тирило и Методије саставили 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна у главним цртама да опише мисију Тирила и Методија (863, почетак мисије ширења хришћанства; глагољица; преведене верске књиге на старословенски, Цариград, Охрид, Климент и Наум; последице: Срби и 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна целовито узрочно-последично логично да опише мисију Тирила и методија уз сагледавање опште војно-политичке ситуације у Великој Моравској 2/2 IX века и почетка X-ог (Немачко свештенство, германизација, служење на

<p>почеци писмености, карактер ране средњовековне културе код Срба и других Јужних Словена)</p>	<p>глаголицу, а Климент и Наум ћирилицу -Повезује мисију Ћирила и Методија са</p> <p>Расколом хришћанске цркве (зна на којим подручјима и зашто се баш ту писала: глаголица, латиница, ћирилица) -Зна да именује најзначајнију српску књигу овог периода: Мирослављево јеванђеље -Зна како су украшаване књиге, а како верски објекти у раном средњем веку -Зна да прочита једноставне информације из текста Житије Ћирила и Методија (о тражењу хришћанских мисионара из Византије од стране словенских кнезова: да именује ко тражи помоћ, од кога и зашто?)</p>	<p>Бугари прихватили хришћанство из Цариграда и пишу ћирилицом)</p> <p>-</p> <p>Зна самостално да анализира одломак из текста Житије Ћирила и Методија о тражењу хришћанских мисионара из Византије од стране словенских кнезова: (где су владали кнезови који траже помоћ (показати и на карти); који је главни проблем који истичу у ширењу хришћанства и шта траже од цара Ромеја) - Зна на карти да покаже, на Балкану, подручја утицаја римокатоличке и православне цркве -Зна на примерима да уочи и издвоји главне особине средњовековне културе код Јужних Словена (феудални и верски карактер) - Зна зашто је значајно Мирослављево јеванђеље (уврштено је међу 100 највреднијих књига света, мађу најлепше украшеним књигама средњег века)</p>	<p>латинском, оправдавање код папе, долазак Мађара и протеривање ученика, где су</p> <p>одишли њихови ученици и које то последице вуче са собом-глаголаши, Срби и Бугари-ћирилица...)</p> <p>-Зна да опише последице христијанизације на Балкану; зна да на лози Властимировића прецизно пронађе за време ког владара смо примили хришћанство и на који начин знамо да се то десило (прво хришћанско име у владарској лози-Стефан) - Зна на примеру слике из Мирослављевог јеванђеља да препозна и дефинише минијатуру</p>
<p>ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ</p>			
<p>Развој и структура феудалних држава (појмови монархија, република, начини наслеђивања, сталешка монархија, сталеж на примерима Француске, Енглеске Немачког-римског царства, Венеције, утицај цркве)</p>	<p>-Зна дефиницију појма монархија, република и сталешка монархија. -Зна да именује сталеже и како учествују у власти -Зна начине наслеђивања у династији -На примеру познатих лоза Властимировић, Војислављевић и (још непознате Немањић) препознаје примере за принципе наслеђивања власти -Зна да повеже државу (оне које смо учили Франачка, Византија, Венеција, Србија) са њеним државним уређењем - Уме да повеже државу и титулу владара</p>	<p>-На примерима лоза српских династија закључује о принципима наслеђивања власти -Зна основне чињенице о Светом-римском царству (Немачкој), Енглеској и Француској у периоду развијеног феудализма - Зна да објасни узрок сукоба између Римокатоличке цркве и владара великих западноевропских држава - Зна да објасни узрок слагања између Римокатоличке цркве и владара великих западноевропских држава -Зна разлику између монархије и републике</p>	<p>-Зна да објасни важност Магна карте и Златне буле за ограничавање власти владара -Целовито анализира однос Римокатоличке цркве са западноевропским земљама у овом периоду</p>
<p>Свакодневни живот у</p>	<p>- Зна шта је то двор</p>	<p>-Целовито описује владара, његов</p>	<p>- Примерима из предходних лекција</p>

<p>средњем веку (владар, двор и дворски живот, свакодневни живот на селу у граду, положај жене у средњем веку)</p>	<p>- Разликује и именује друштвене слојеве у средњем веку -Зна да препозна, на основу слике, кључне инсигније (ознаке) којим се владар разликује од осталих феудалаца и становништва уопште (престо, прстен, круна, шар, жезло, одело) -Уме да опише разлике живота у средњем веку на селу и у граду на основу историјских извора (слика, текста)(привреда, понашање, односи у породици, ратови) -Зна на слици да препозна витеза и да опише његову опрему</p>	<p>положај, живот на двору -Самостално и целовито описује живот на селу и у граду у средњем веку, на основу изабраних историјских извора -Свеобухватно описује живот жене у средњем веку на основу понуђених материјала - историјских слика (село-град; богати-сиромашни; исток-запад) -Уочава и издваја основне карактеристике утицаја хришћанске цркве на све друштвене слојеве у средњем веку -Упоредњује живот у средњем веку са данашњим начином живота</p>	<p>илуструје своје излагање о свакодневном животу у средњем веку -Упоредњује свакодневни живот у Византији и Западној Европи (дворови владара, величина градова, положај жена, утицај хришћанске цркве на свакодневни живот, однос владара и хришћанске цркве; владарска идеологија истока и запада)</p>
<p>Крсташки ратови (ходочашћа-света места, најзначајнији походи и најпознатији учесници - Ричард Лавово Срце, Саладин, Фридрих Барбароса, Луј IX Свети, витешки редови, улога Млетачке републике у Четвртом крсташком походу, судари и сусрети цивилизација)</p>	<p>-Зна да објасни појам ходочашће-обилазак светих места и која су то света места за хришћане -Зна дефиниције појмова: крсташи, крсташки рат -Зна где је Јерусалим и зашто је важан за хришћане, муслимане и Јевреје -Зна да наведе узрок Крсташких ратова -Зна да наведе последицу IV крсташког похода -Зна на карти да покаже, користећи се легендом, правце I и IV крсташког похода</p>	<p>-Зна да опише у главним цртама I и IV крсташки поход -Препознаје и критички процењује интересе појединих држава и друштвених слојева у Западној и Средњој Европи, као и папе, врховног поглавара Римокатоличке цркве, у крсташким походима -Зна на карти самостално да покаже правце I и IV крсташког похода - Зна где је Блиски исток и Палестина -Уме да одреди угао гледања и осећања Никите Хонијата, на основу одломка описа освајања Цариграда од стране крсташа 1204. године</p>	<p>-Зна ко су: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин и и зашто су они важни -Зна да опише улогу Млетачке републике у IV крсташком походу - Зна главне крсташке државе и уме да их покаже на карти -Зна критички да процени крсташке походе (почетну идеју и резултате; односе крсташа и Византије, као и однос Римокатоличке и православне цркве после ових похода, развијање трговине и културна размена)</p>
<p>Постанак и развој средњовековних градова (привредни напредак у доба развијеног феудализма развитак градова, занатства и трговине,зачеци робне привреде, борба градова за самоуправу, градови као културна и просветна средишта)</p>	<p>-Зна да именује натуралну и робно-новчану привреду и зна кључне разлике између њих -Зна чиме се претежно баве становници града -Зна да опише живот у граду и изглед града на основу слике (на примеру нашег Старог града-лок.историја) - Умеју да препишу натписе са ужичких чесми, које су подигли ужички еснафи и</p>	<p>-Уме да опише организацију мајсторске радионице и зна дефиницију појмова: мајстор, калфа, шегрт -Зна узрочно-последично да опише развитак градова у Западној Европи од XII века -Зна да опише на које начине и зашто су се градови борили за самоуправу -Зна да упореди византијске градове</p>	<p>-Зна дефиницију појма цех (еснаф) и уме да опише њихову организацију - Зна да опише узроке настанка развијених и великих градова у Западној Европи, као и све последице, које су настале из тог развоја -Уочава и издваја добре и лоше стране живота у средњовековним градовима -Зна да упореди градове средњег века са савременим градовима у форми табеле</p>

	на основу њих да осмисле знак за свој замишљени еснаф	са онима у Западној Европи од XII до XV века, на основу понуђених историјских извора -Да на основу информација о еснафима, које су добили са ужичких чесми осмисле слоган	(занимања људи, изглед града, чистоћа, култура...)
Опште одлике средњовековне културе (појам културе, верски карактер културе, културне области, школе и универзитети, опште одлике уметности и књижевности)	-Зна да објасни шта је то култура -Препознаје и зна две кључне одлике средњовековне културе: верски и феудални карактер -Уме на карти, уз помоћ наставника, до покаже културне зоне -Зна да се у средњем веку културне зоне поклапају са верским границама -Зна да наведе, по избору три проналаска из средњег века - На основу слике уме да препозна верски објекат: православних, римокатолика и муслимана.	-Зна да наведе и самостално покаже културне области у Европи у средњем веку (Хришћанска византијска-грчка културна зона; хришћанска латинска-римска културна зона и исламска културна зона) -Зна да објасни појам универзитет -Зна да опише развој школства (где се учило, шта се учило)	-Уме критички јасно да упореди културне области у Европи у средњем веку -Зна да је отворена Сорбона у Паризу, а потом Оксфорд у Енглеској, па Кембриџ, универзитети, који и данас постоје -Зна ко је Марко Поло и зашто је он важан
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ			
Србија у доба Стефана Немање (стицање самосталности, лоза, положај)	-Зна самостално на карти да покаже Рашку, Византију и Угарску; уз помоћ наставника показује Студеницу и Хиландар -Зна ко је Стефан Немања и зашто је важан за развој српске државе (време владавине-век, родоначелник Немањића, осамостаљује Србију од Византије, велики задужбинар: Студеница, Хиландар, -Зна да је са сином Савом основао Хиландар -Зна на лози да покаже Стефана Немању и његове синове	-Зна да је Стефан Немања задужбинар манастира Ђурђеви Ступови и где се налази тај манастир -Зна дефиницију појма јеретик -Зна ко су синови Стефана Немање и на који начин су они својим женидбено-удадбеним везама представљали одбрамбену дипломатију Србије -Зна да опише однос Стефана Немање и СПЦ (монах Симеон, протерао јеретике) - Уме да примени знање о суштини вазалних односа на примеру односа између Византије и Србије у доба Стефана Немање -Зна да покаже на карти Свету Гору	- Зна да је Стефан Немања задужбинар манастира Светог Николе и Свете Богородице код Куршумлије -Зна да је Стефан Немања носио титулу великог жупана -Зна да објасни појам ктитор и наведе примере -Зна ко су богумили и шта се десило са њима на Балкану у време Стефана Немање -Целовито, самостално, течно, узрочно-последично логично уме да опише владавину Стефана Немање уз показивање на карти -Повезује знања везана за III крсташки поход, пролазак крсташа кроз Србију и политику Стефана Немање према Византији (1189, Ниш, Фридрих Барбароса, савез против Византије, наш владар је био писмен у односу на немачког цара...
Србија у доба Стефана	-Зна ко су Стефан Немањић и Свети Сава и	- Зна да је Стефан Немањић	-Уме да опише однос Србије са Угарском и

<p>Немањића (и Свети Сава) -стицање краљевства и аутокефалне Српске православне цркве</p>	<p>зашто су важни за осамостаљење и развој српске државе -Зна када је Србија постала краљевина (1217), а када је СПЦ постала самостална на рангу архиепископије (1219) -Зна да именује првог краља из лозе Немањића и првог српског архиепископа - На линији времена уме да означи кључне догађаје у Србији у време Стефана Немање и Стефана Немањића -Зна на лози Немањића да покаже потомке краља Стефана Првовенчаног -Зна на сликама да препозна Стефана Немању, Стефана Немањића и Светог Саву</p>	<p>задужбинар манастира Жича -Зна да опише и објасни процес добијања самосталности СПЦ -Зна да опише и објасни живот, значај и дело Светог Саве (Хиландар, типичи, Номоканон, архиепископ, два пута ходочастио, учествовао у дипломатским преговорима, Житије св. Симеона, учио народ, отварао школе, уредио црквену организацију у Србији...) -Зна шта је то Номоканон (законоправило) или Крмчија св. Саве и зашто је оно важно за српску државу -Зна на карти да покаже Никејско царство и Епирску деспотовину, Жичу, Свету Гору -Зна да опише владавину Стефана Немањића</p>	<p>Византијом до 1204, а потом са државама које су настале на територији Византије 1204-1261: Епирска деспотовина, Никејско царство, Латинска краљевина, па са Угарском, Бугарском (женидбено-удадбене везе, одбранио Србију од четири велика напада, архиепископија...) -Зна да свеобухватно опише ситуацију на Балкану после пада Цариграда у руке крсташа и у перспективи тих догађаја да анализира потезе Стефана Немањића и Светог Саве -Зна да дефинише појам аутокефалност</p>
<p>Наследници Стефана Немањића (Радослав, Владислав и Урош I)-развој трговине, новца, односи са суседима</p>	<p>-Зна на лози Немањића да покаже потомке краља Првовенчаног и прочита године владавине и ко су им супруге и на њиховом примеру да схвати да су брачне везе биле главна дипломатија у средњем веку -Зна да се први српски новац кује у време краља Радослава -Зна да објасни успон српске државе у време Уроша I (рудари Саси, развој рударства, повећава се количина новца, развој робно-новчане привреде) -Зна на карти, уз помоћ легенде, да покаже Србију у XIII веку - Зна када је, где и за време ког краља (Владислава) пренете мошти и сахрањен Свети Сава (у Милешеви) - На линији времена, користећи лозу, зна да обележи владавине српских владара у 1/2 XIII века</p>	<p>- Зна да повеже и објасни положај Србије са женидбено-удадбеним везама српских владара -Зна на карти да покаже Ново Брдо и Рудник, где се налази Дубровачка република - Зна да опише спољно-политичке односе Србије у време краља Уроша I (Дубровник-споразум, Саси-рударство, Угарска-женидба сина Драгутина, Јелена Анжујска-жена) -Зна да опише унутрашњо-политичке односе Србије у време краља Уроша I (преузима власт после слабљења бугарског утицаја у Србији, развој рударства, занатства, трговине, ковање новца, сукоб са сином Драгутином) -Зна да издвоји и образложи значај Дубровника за привреду и културу</p>	<p>-Зна узрочно-последично логично, хронолошки тачно да опише Србију у време потомака Стефана Немањића -Зна да целовито опише владавину Уроша I, уз показивање на карти - Зна да опише чиниоце (унутрашње и спољашње) који су учествовали у смењивању са власти синова Стефана Немањића</p>

		српских земаља (на примеру из локалне историје 9.10.1329.- први помен Ужица у једној дубровачкој задужници) -Зна да су задужбине Уроша I: Сопоћани и Градац (Јелена Анжујска)	
Успон српске државе у XIII и поч. XIV века (Драгутин и Милутин)	-Зна, на карти, уз помоћ наставника да покаже проширење Србије у време Милутина и да обележи области којима је и даље владао Драгутин и где се налазе њихове познате задужбине -На линији времена, уз помоћ свеске и књиге, зна да обележи кључне догађаје везане за Србију у XIII веку - Зна на лози Немањића да покаже родбинске везе краља Милутина и прочита године владавине и ко су им супруге и на њиховом примеру да схвати да су брачне везе биле главна дипломатија у средњем веку	-Зна да на карти покаже јужне границе српске државе у време краља Милутина: Охрид-Прилеп-Штип, као и његове задужбине: Грачаницу, Богородицу Љевишку -Зна, на примерима, да опише утицаје Византијске културе у Србији у време Милутина -Зна да критички анализира одломак из текста Теодора Метохита о својој посети двору краља Милутина приликом удаје Симониде: препознаје став писца према српском краљу, однос српског краља према ромејском посланству... -Препознаје и повезује израз Сремски краљ са Драгутином, а Свети краљ са Милутином -Зна да наведе задужбине краља Драгутина: Рача и Свети Ахилије (лок.историја),	-Зна ко је Симонида и у чему је била потреба и суштина њеног брака са Милутином -Зна да опише Дежевски споразум (када, зашто је донет, како гласи) и последице које је донео у наредним деценијама -Уме да изради пано на теме: Милутин, Србија у XIII веку, жене српских владара XIII века, уз сугестије наставника како да уради и где да нађе литературу (Српске династије, Српско наслеђе, сајт Растко, енциклопедије...) -Зна да направи паралелне линије времена за Србију и Византију у XIII веку, са унетим најзначајнијим догађајима (онолико колико се учи у школи) за једну и другу државу - Зна ко је Данило II и зашто је важан, на основу одломка из његовог дела Животи краљева и архиепископа српских (обнова Хиландара, помирио Драгутина и Милутина, помирио Милутина и С. Дечанског, написао Животи краљева и архиепископа српских)
Српско царство (Стефан Дечански и Стефан Душан)	-На лози Немањића уме да прочита ко је отац, а ко син Стефану Дечанском -Зна да је задужбина Стефана Дечанског-Дечани и да је покаже на карти -Зна да именује члана династије Немањића који је себе прогласио за цара -Зна да покаже на карти Душаново царство -Зна када се СПЦ уздигла на ниво патријаршије (1346) и када је Душан	-Зна да опише кључне догађаје важне за однос Стефана Дечанског са оцем Милутином и са сином Душаном -Зна да објасни долазак на власт Стефана Дечанског (грађански рат) -Зна да целовито, узрочно-последично јасно опише кључне моменте Душанове владавине (време владавине, односе са Бугарском и Византијом, проширење Србије,	-Зна да опише битку на Велбужду (узрок, када је била 1330, где се то налази на карти, ко се сукобио, зашто, последице) -Зна да објасни како су унутрашњи сукоби у Византији 1341. утицали на однос снага на Балкану, долазак Турака... -Зна целовито, течно, узрочно-последично јасно, да опише владавину цара Душана (уз предходно наведено, односи са Дубровником, западом, борба против

	<p>проглашен за цара.</p> <p>-Зна да именује најзначајнији средњовековни српски правни споменик</p> <p>-Зна зашто је и када проглашен Душанов законик (1349)</p> <p>-Зна на линији времена, уз помоћ белешки, лозе, да означи и именује кључне догађаје за ½ XIV века</p>	<p>патријаршија, царство, Законик, појава Турака)</p> <p>-Зна да анализира и упореди историјске изворе који са различитих позиција гледају на смену С. Дечанског од стране сина Душана (одломци Григорија Цамблака и Даниловог настављача): зна да одреди позиције оних који пишу, позиције учесника у сукобу, временску дистанцу једног и другог писца од описаних догађаја...</p>	<p>сепаратизма, са Турцима)</p> <p>-Зна да образложи отпор Византије према Душановој царској титули и у исто време проглашења СПЦ за патријаршију и како се завршио овај сукоб</p> <p>-Зна где су биле престонице Србије у време Душана (Призрен и Скопље) и зна да их покаже на карти</p> <p>-Зна да опише узрочно-последично процес померања средишта државе од Стефана Немање до Душана и да то покаже на карти</p>
<p>Крај српског царства (Урош V)</p>	<p>- Зна да именује последњег владара из династије Немањића</p> <p>- Препознаје облике и појаве сепаратизма на примерима</p> <p>-Уме да препозна главне историјске информације на основу приче о сукобу Николе Алтомановића са кнезом Лазаром и баном Твртком: ко је у сукобу, зашто, последице-лок.историја</p> <p>-Зна да именује три обласна господара , по избору, и да покаже области где се налазе: Вук Бранковић, кнез Лазар</p>	<p>-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже области Душановог полубрата Симеона, које су се одвојиле одмах по Душановој смрти, од Србије</p> <p>-Зна да образложи разлоге, то јест, право Симеона на српски престо, на основу анализе лозе Немањића</p> <p>-Зна да у главним цртама опише владавину последњег Немањића (кад је владао, распад државе, последњи из лозе)</p> <p>-Зна да покаже области главних обласних господара у Србији (Вукашин и Угљеша Мрњавчевићи, Војислав Војиновић, Никола Алтомановић; кнез Лазар, Вук Бранковић, Балшићи)</p> <p>-Зна да препозна и одреди интересе великаша после Душанове смрти на основу, одломка из Историје, Јована Кантакузена</p> <p>-Зна да опише односе између обласних господара после Душанове смрти</p>	<p>-Зна ко је краљ Вукашин и зашто је важан</p> <p>-Зна да образложи зашто се Марко зове краљевић у народним песмама</p> <p>-Зна свеобухватно да анализира међународну позицију Србије у време Уроша V</p> <p>-Објашњава облике и појаве сепаратизма на примерима (самостално ковање новца, успостављање личних дипломатских односа са другим државама, директно одбијање послушности) и то повезује са знањем о вазалним односима</p> <p>-Даје лични, аргументован став о актерима распадања српске државе</p> <p>-Уме да анализира и раздвоји историјско и неисторијско у песми „Урош и Мрњавчевићи“</p>
<p>Државно и друштвено уређење срв.Србије (подела друштва, друштвени слојеви и односи, везе српске</p>	<p>-Разликује и именује основне друштвене слојеве у средњовековној Србији</p> <p>-Зна ко су велможе, а ко себри на друштвеној лествици (феудалци- зависно</p>	<p>-Зна да опише државно и друштвено уређење средњовековне Србије</p> <p>-Уме на основу чланова Душановог законика да уочи битне</p>	<p>-Зна да опише друштвено-економску-политичку позицију друштвених слојева у Србији, на основу чланова Законика</p> <p>- Уме да објасни, на примерима, улогу</p>

<p>властеле и околних држава-повезивање по друштвеној хоризонтали)</p>	<p>становништво) -Зна да у основним цртама опише државно уређење Србије у ср.веку (сталешка монархија, ко одлучује и како) -Уочава и именује везе српске властеле са властелом околних држава на основу лозе Немањића</p>	<p>карактеристике зависног друштвеног слоја (на основу члана Душановог закона о меропсима уме да издвоји основне обавезе меропаха према властели) - Уочава, процењује и разврстава друштвене слојеве по хијерархији коју имају у члановима о псовци, о чупању браде, о пороти, о убиству у Душановом законик у</p>	<p>Државних сабора (одлазак Стефана Немање са власти, Дежевски споразум, доношење Душановог законика...)</p>
<p>Постанак и развој срв.босанске државе (Кулин бан, борба са Угарском, Црква босанска, успон и проглашење краљевства -Твртко I)</p>	<p>-Зна на карти самостално да покаже Босну -Именује ком типу држава припада срв.Босна (бан, краљ) - Препознаје династију Котроманића као владалачку династију у Босни</p>	<p>-Зна да у главним цртама опише владавину Твртка I (период владавине, кад је и где постао краљ, односи са Србијом: Н. Алтомановић, кнез Лазар-Косовски бој, распад државе после његове смрти) -Зна на карти да покаже проширење Босне у средњем веку -Зна да објасни на основу лозе Твртково право на српску круну -Зна основне карактеристике о Цркви босанској (како настаје, јерес, односи са Угарском, последице...) -Именује титуле босанских владара у средњем веку (бан, краљ, 1377.Милешево-Твртко I)</p>	<p>-Упоредује Босну и Србију у 2/2 XIV века (сличности, разлике, спољнополитичка, унутрашњополитичка ситуација) -Упоредује верску слику Босне са околним државама: Богумили - Зна на основу анализе текстова са интернета да уочи несклад и различита тумачења једног истог догађаја (да данашња „босанска наука“ негира и преобличава досадашња сазнања о средњовековној Босни у складу са својим политичким тенденцијама, на основу упоређивања података о Твртку, бану Кулину, Цркви босанској)</p>
<p>Средњовековна култура код Срба (језик и писмо, значај Мирослављевог јеванђеља, књижевност-Свети Сава, Теодосије, монахиња Јефимија, ... најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици-Светосавски Номоканон и Душанов законик и њихов историјски значај)</p>	<p>-Зна да именује писма којима су Срби писали у средњем веку, као и језик на коме су писали -Зна да наведе значај Мирослављевог јеванђеља – именује га као најстарији сачувани српски писани споменик ћирилицом -Зна ко су Свети Сава и Јефимија и у чему је њихов значај за српску културу -Зна да препозна и опише елементе српског грба -Зна да именује правне споменике срв. Србије (Номоканон и Душанов законик) -Зна дефиницију житија и зна да наведе</p>	<p>-Зна да образложи у чему је значај бројних задужбина у Србији, уме да повеже владајућу династију и њене односе са СПЦ - Зна да именује Жичу и Грачаницу и зна да покаже на карти где се налазе, као и ко су њихови ктитори - Зна да дефинише писане историјске изворе средњег века: житија, летописи, родослови, записи, натписи...</p>	<p>-Уме целовито да илуструје примерима феудални и верски карактер српске културе у ср. веку - На основу прочитаног историјског извора, зна којој врсти ист. извора припада: житија, летописи, родослови, записи, натписи...</p>

	<p>пример из досадашњег градива</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна да именује Хиландар и Студеницу и зна да покаже на карти где се налазе, као и ко су њихови ктитори -Зна зашто је и када проглашен Душанов законик (1349) 		
<p>Значај Хиландара у стварању и очувању српске културе (оснивање, монаштво, иконе, повеље...)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зна ко је и када основао Хиландар -Зна на карти да покаже Хиландар и Свету Гору -Зна да препозна и именује Хиландар на слици 	<ul style="list-style-type: none"> -Разуме и зна да опише значај манастира Хиландара за српску културу - Зна да су византијски цареви (Македонске династије) допустили да се на Светој Гори створи аутономна монашка територија и зна да је пронађе на карти -Прати савремена дешавања око обнове манастира Хиландар 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна целовито да опише однос хиландарских монаха и Српске срв.државе (Сава, Данило, Теодосије, Доментијан...) -Зна да именује најпознатије иконе манастира Хиландара: Богородицу Тројеручицу, Богородицу Одигитрију и Христа Пантократора и да их препозна на сликама
<p>Срби и њихово окружење у позном средњем веку</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Повезује владаре са титулама и државама где су владали -Препознаје најзначајније задужбине Немањића на сликама -На линији времена уме да означи најважније догађаје Србије Немањића у позном средњем веку -Издаја најзначајније личности Србије позног средњег века -Зна основне карактеристике државног и друштвеног уређења срв.Србије 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна хронолошки, на линији времена да означи и поређа владаре Србије Немањића -Зна да издвоји главне карактеристике Србије у доба Немањића -Зна да повеже парове (задужбина-владар; титула-владар; велможа-феудалац: дело-аутор; себар-кмет) - Уме да објасни однос Немањића и СПЦ 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна тематски да повеже догађаје и личности (Стефан Првовенчани-краљевина; Сава- аутокефалност; Душан- царство, патријаршија, ширење државе и распад државе...) - Зна да повеже савременике (Сава и Стефан Првовенчани; Твртко I и Лазар; Вукашин и Урош V) - Зна да уради мапу ума за Србију у доба Немањића
СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНЛИЈСКИХ ОСВАЈАЊА			
<p>Турци Османлије и њихова прва освајања на Балкану (друштвено и државно уређење османске државе, немоћ Византије, Србије и Бугарске, битка на Марици, личност краља Марка)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зна ком типу држава припада Османско царство (апсолутна монархија) и зна да именује владарску династију -Зна да именује друштвене слојеве у Османском царству (војници-спахије, јањичари, раја) -Зна да је главна религија у царству-ислам -Зна да опише у главним цртама Маричку битку (када је била (1371), ко је у њој учествовао и последице) -Зна ко је Марко Краљевић и уме да опише његову положај у односу на Османско царство после Маричке битке (вазал) 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна коју улогу имају султан и Порта у Османском царству -Зна да објасни узроке ширења Османског царства с обзиром на унутрашње уређење државе (војска , пешадија, коњица) - Зна да објасни узроке ширења Османског царства с обзиром на спољно-политичке чиниоце -Зна да објасни начин освајања територије од стране Османлија -Зна самостално на карти да покаже ширење Османског царства 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна да целовито, узрочно-последично, јасно објасни узроке успона Османског царства и њиховог ширења на Балкану од средине XIV до краја XV века -На примеру Македоније у 2/2 XIV века уме да примени знање везано за узроке и начин ширења Османског царства (међусобни сукоби обласних господара, потценили су Турке, били су мета сталних упада Турака, после битке вазали, два брата Марка Краљевића су се одселила преко Саве и Дунава-почеци сеоба; Марко као вазал учествује на страни Турака, после његове

	<p>- На основу одломка текста монаха Исаије, савременика Маричке битке, уме да препозна и именује догађај о коме је реч, кључне личности у тексту, да уочи шта се са њима десило</p> <p>-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже правац ширења Османског царства у Европи (из Мале Азије)</p>	<p>-Зна да опише и критички сагледа позицију Македоније пре и после Маричке битке</p> <p>-На основу одломка текста монаха Исаије, савременика Маричке битке уме да издвоји његово тумачење тог догађаја, да уочи и опише однос Турака према пораженом народу и која су дешавања пратила тај догађај</p>	<p>погибије освојена је потпуно Македонија)</p> <p>-Уме свеобухватно, критички да анализира одломак текста монаха Исаије (уз предходно, број војника који описује-зашто је и да ли је преувеличан; како су реаговали људи на све ове догађаје око Маричке битке тј зашто се каже да су «живи завидели мртвима»)</p>
<p>Моравска Србија у борби против Турака (кнез Лазар, бој на Косову, косовска легенда-историјски и легендарни ликови Вука Бранковића и Милоша Обилића)</p>	<p>-Зна ко су кнез Лазар, Вук Бранковић и Милош Обилић и зашто су важни</p> <p>-Зна да објасни зашто Србију 2/2 XIV века зовемо Моравска Србија</p> <p>-Зна да опише владавину кнеза Лазара (кључни догађаји: године владавине 1371-1389, престоница, супруга, ктитор, Косовска битка)</p> <p>-Зна да опише кључне догађаје Косовске битке (када-датум, где се налази на карти, ко су сукобљене стране, ко их предводи, ток битке, последице)</p> <p>-Зна да на основу лозе Лазаревића уочи и закључи са ким је све кнез Лазар створио одбрамбени систем око Србије женидбено-удабеним везама чланова своје породице</p> <p>-Зна да уочи, издвоји и одговори на једноставна питања везана за песме Косовског циклуса: да објасни о ком догађају је реч, ко су кључне личности, која је порука песме</p> <p>-Развија емотиван однос према појмовима отаџбине и слободе</p>	<p>-Зна ко су Мурат I и кнегиња Милица и зашто су важни</p> <p>-Зна да објасни зашто је кнез Лазар постао водећи обласни господар у Србији, после смрти последњег Немањића (женидба са Милицом-из рода Немањића, рудници, ширење територије, помирио Српску и васељенску патријаршију, ктитор)</p> <p>- Зна целовито да опише владавину кнеза Лазара, користећи поред ове лекције и знања из предходних</p> <p>-Зна целовито, узрочно-последично јасно да опише Косовску битку уз показивање на карти</p> <p>- Зна да опише титулу кнеза и кнежевине</p> <p>-Зна историјске и неисторијске личности, које су учествовале у Косовској бици</p> <p>-Зна где је престоница Моравске Србије (Крушевац) и зна да је покаже на карти</p> <p>-Уме да из песама Косовског циклуса уочи, издвоји и интерпретира углавном гледања</p> <p>-Зна да објасни величину и значај Косовске битке на основу порука које нам шаљу народне песме Косовског циклуса</p> <p>-Развија критички и емотиван однос према онима који бране и који издају</p>	<p>- Уочава и на примерима објашњава српску неслогу испољену у време доласка Османлија на Балкан (Византија, Бугарска, обласни господари...)</p> <p>-Зна критички, аргументовано да објасни, изрази став и мишљење везаних за Косовску битку: да ли је то победа или пораз (за обе стране)</p> <p>-Уме да повеже градиво које је учено и уочи кључне догађаје и личности и критички анализира песму „Пропаст царства српскога“: које догађаје описује, у ком периоду се они догађају у историји, а у који догађај су стављени у песми; када је песма могла бити писана, са којих територија и у ком временском периоду се српски владари боре против Османлија, са којим осељањем се песма завршава; зашто је број војника и једне и друге стране преувеличан...)</p> <p>-Уме да критички образложи да ли је Вук Бранковић издајник или не</p> <p>-Зна зашто је важна црква Самодрежа</p> <p>- Уме да анализира Запис на Косовском мермерном стубу</p>

<p>Српска деспотовина и околне земље (кнегиња Милица, кнез и деспот Стефан Лазаревић, односи према Османском царству и Угарској, деспот Ђурађ Бранковић и слабљење Србије, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева)</p> <p>Правни и писани споменици срв.Србије -Деспотовине (Јефимија, Словољубве, Запис на Косовском стубу, Рударски законик, стилови у српској архитектури)</p>	<p>-На лозама Лазаревића и Бранковића уме да уочи и објасни родбинске везе између ове две властееоске породице</p> <p>-Зна када је Србија постала деспотовина (1402) и ко је био први српски деспот (Стефан Лазаревић)</p> <p>-Зна хронолошки редослед српских деспота</p> <p>-Зна где је била српска престоницу у време деспота Стефана (Београд) и зна самостално да је покаже на карти</p> <p>-Зна да именује у каквим је односима била Србија у ½ XV века са Угарском и Османским царством и да на примерима препозна зависност Србије</p> <p>-Зна кад је пао Цариград (1453) , а када Србија (1459) под Османску власт</p> <p>-Зна да уочи и повеже: пад Византије, пад Цариграда и крај средњег века, као кључне догађаје историје Европе</p> <p>-Зна на линији времена да уочи и означи кључне догађаје ½ XV века (до 1459)</p> <p>-Зна ко је Јефимија и у чему је њен значај</p> <p>-Зна да наведе најзначајнија дела деспота Стефана Лазаревића</p>	<p>отаџбину</p> <p>-Зна да опише владавину Стефана Лазаревића</p> <p>-Зна да опише владавину Ђурађа Бранковића</p> <p>-Зна ко је Мехмед Освајач и зашто је важан</p> <p>-Зна да објасни разлоге померања српске престонице према северу у време српске деспотовине</p> <p>-Зна на карти да покаже деспотовину у време деспота Стефана, у време Ђурађа Бранковића, Ново Брдо, Смедерево</p> <p>-Саосећа са становништвом Новог Брда које је после великог отпора освојено, а становници, делом убијени, делом продати у робље, раздвојени (уз помоћ одломка текста Константина Михаиловића “Моје успомене“)</p> <p>-Зна да повеже очеве и синове (кнез Лазар-Стефан Лазаревић, Мурат I-Бајазит, Вук Бранковић-Ђурађ Бранковић; Ђурађ Бранковић-Лазар Бранковић)</p> <p>- Зна да опише културни узлет Србије у време деспота Стефана Лазаревића</p> <p>- Зна где се налази, ко јој је ктитор и из ког је периода:Бела црква Каранска-лок историја-</p>	<p>-Зна да опише на које је све начине Србија чувала независност у ½ XV века</p> <p>-Зна свеобухватно, течно, узрочно-последично логично, хронолошки прецизно да опише положај Србије у ½ XV века</p> <p>-Зна да критички опише однос Римокатоличке цркве и западноевропских земаља према хришћанској Југо-источној Европи, која је била под дугогодишњом опасношћу од Турака Османлија</p> <p>-Зна да именује задужбине Стефана Лазаревића (Манасија)</p> <p>-Зна да уради семинарски рад, уз сугестије наставника: Знамените жене српског средњег века 1371-1459 (Јефимија, Љубица, Мара Лазаревић-Бранковић, султанија Оливера, султанија Мара, Јерина)</p>
<p>Слабљење и пад Босне и Зете (1463, 1496, Штампарија на Цетињу, Херцеговина)</p>	<p>-Зна на карти да покаже Босну и Херцеговину и Зету</p> <p>- Зна да су их освојили Турци у 2/2 XV века</p> <p>-Зна на лози Бранковића да пронађе везу између њих и последњег краља Босне Стефана Томашевића</p>	<p>-Зна да објасни узроке слабљења Босне после смрти Твртка I</p> <p>-Зна да објасни узроке пада Зете под Османску власт</p> <p>-Зна од када и како је Херцеговина добила тај назив</p> <p>-Зна да именује обласне господаре-лозе, које су владале Зетом у XV веку и њихов хронолошки редослед (Балшићи, Црнојевићи) на основу лозе</p>	<p>-Целовито објашњава ширење Османског царства на Балкану у 2/2 XV века, уз показивање на карти</p> <p>-Зна када су Срби набавили прву штампарију, где се она налазила и које су прве наштампане књиге (1493, Цетиње)</p> <p>- Зна када је Зета пала под Османску власт (1496), Зна када су Босна (1463) и Херцеговина (1482) пале под Османску власт</p>

<p>Сеобе Срба у Угарску (личности Влада Цепеша Дракуле и Ђурађа Кастриота Скендербега, Змај Огњени Вук, последњи српски деспоти и њихов отпор Османлијама)</p>	<p>-Зна да наведе узроке сеоба Срба у Угарску -Зна да наведе хронолошке одреднице сеоба Срба у Угарску (2/2 XV века) -Зна, уз помоћ наставника, да покаже правце сеоба Срба</p>	<p>- Зна да објасни где се и зашто Срби насељавају у Угарску - Уме да уочи отпор Срба, кроз анализу песме „Змај Огњени Вук и Порча од Авале“</p>	<p>-Зна ко су Влад Цепеш Дракула и Ђурађ Кастриот Скендербег и зашто су они значајни -Зна целовито да опише последице Османлијских освајања на Балкану уопште и у односу на Србе - Зна на основу сугестија наставника да напише реферат о манастиру Крушедолу</p>
<p>Српске земље и њихово окружење у доба Османлијских освајања</p>	<p>-Повезује владаре са титулама и државама где су владали -На линији времена уме да значи најважније догађаје Србије у XV веку -Издаја најзначајније личности Србије у XV веку</p>	<p>- Зна хронолошки, на линији времена да значи и поређа српске деспоте -Зна да издвоји главне карактеристике Србије у доба Деспотовине -Зна да повеже парове (титула-владар; династија-држава; владар-држава) - Зна да уради мапу ума за Србију у XV веку, уз помоћ наставника</p>	<p>-Зна тематски да повеже догађаје и личности (Стефан Лазаревић-деспотовина, Београд; Ђурађ Бранковић-Смедерево, пад Деспотовине; Мехмед Освајач-пад Византије, Србије и Босне - Зна да повеже савременике (Кнегиња Милица- Јефимија; Деспот Стефан-деспот Ђурађ; Ђурађ Бранковић-Мехмед-Освајач)) - Зна самостално да уради мапу ума за Србију у XV веку</p>

				појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)	за његову заштиту, обнову и унапређење
IV -Становништво и насеља на Земљи -Екумена: број становника, густина насељености, природни прираштај -Структуре и миграције светског становништва -Насеља	6	-индивидуални -групни -рад у пару -фронтални -ИКТ у настави	ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред	ГЕ 2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва	ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља
V –Географска средина и људске делатности -Појам природне и географске средине и географске регије -Појам привреде и подела на делатности и гране	3	-индивидуални -групни -рад у пару -фронтални -ИКТ у настави	ГЕ 1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране	ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)	ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности
VI –Регионална географија Европе A –Опште географске одлике Европе -Европа: основни географски подаци о континенту -Природно- географске одлике Европе:рељеф и клима -Биљни свет и воде европског континента -Друштвеноекономске одлике Европе -Регионална и политичка подела и интеграцијски процеси у Европи и свету VII–Јужна Европа -Јужна Европа: основни географски подаци; хоризонтална и вертикална разуђеност, клима, биљни свет, воде на копну	55	-индивидуални -групни -рад у пару -фронтал-ИКТ у настави ни	ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране ГЕ 1.4.2. препознаје основне природне и друштвене одлике Европе	ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, знацима...), графиком, табелом и схемом ГЕ 2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст) ГЕ 2.4.2. описује природне и	ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске Карте ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности ГЕ 3.4.2. објашњава

<p>-Јужна Европа: друштвеноекономске одлике -Републике Србија и Црна Гора -Републике Босна и Херцеговина и Македонија -Републике Словенија и Хрватска -Републике Бугарска, Грчка и Албанија -Апенинско полуострво- Република Италија -Пиринејско полуострво- Краљевина Шпанија ,Република Португал и остале државе јужне Европе VIII –Средња Европа -Средња Европа: основни географски подаци и природногеографске одлике -Основне друштвеноекономске одлике средње Европе -Републике Немачка и Пољска -Републике Чешка и Словачка -Швајцарска Конфедерација и Република Аустрија -Републике Мађарска и Румунија IX–Западна Европа -Западна Европа: основни географски подаци, хоризонтална и вертикална разуђеност; клима, биљни свет и воде на копну -Друштвеноекономске одлике западне Европе -Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске -Република Француска</p>				<p>друштвене одлике континента и наводи његове географске регије</p>	<p>географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
--	--	--	--	--	--

<p>X –Северна Европа -Северна Европа: основни географски подаци, разуђеност обала, рељеф, клима, биљни свет и воде на копну -Краљевине Шведска и Норвешка</p> <p>XI –Источна Европа -Природногеографске одлике источне Европе -Друштвеноекономске одлике источне Европе -Руска Федерација- природногеографске одлике -Руска Федерација- друштвеноекономске одлике -Украјина: основне природне и друштвеноекономске одлике</p> <p>Систематизација</p> <p>Закључивање оцена</p>					
--	--	--	--	--	--

Начин остваривања програма (методе и технике)

Програмски садржаји географије резултат су захтева времена, најновијих достигнућа у науци и примерени су развојним способностима ученика.

Наставне теме су логички распоређене, а обрађују садржаје из опште физичке и регионалне географије и пружају ученицима основна знања за брже и лакше разумевање градива.

Приликом израде планова рада (глобалног и оперативног) треба предвидети око 60% часова за обраду новог градива и око 40% за друге типове часова, укључујући и излазак у природу. Излазак у природу подразумева посматрања и праћења природних појава и процеса.

Концепција програма пружа широке могућности за примену различитих наставних метода, као и употребу информационих технологија. Избор наставних метода зависи од циља и задатка наставног часа и опремљености кабинета. Избор облика рада је препуштен наставнику. Наставници треба да препознају различите нивое знања ученика; да настоје да побољшају квалитет и проверавају резултате учења.

ФИЗИКА

Сврха, циљеви и задаци школског програма образовања и васпитања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци школског програма образовања и васпитања

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима.
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина
- омогућавање, укључивање у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавања, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналост и отвореност за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етичке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања који нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски развијеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

Циљеви и задаци:

Ученик треба да:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживања и постављање бројних питања
- уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина: метарска трака, лењир са милиметарском поделом, хронометар, мензура, вага, динамометар
- само се упозна са појмом грешке и значајем релативне грешке а да зна шта је апсолутна грешка и како настаје грешка при читавању скала мерних инструмената
- користи јединице SI система за одговарајуће физичке величине: m, s, kg, N, m/s, Pa...
- усвоји основне предсаве о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно кретање и средњу брзину као карактеристику променљивог праволинијског кретања
- на основу појава узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања тела која се одређује интензитетом, правцем и смером
- усвоји појам масе и тежине и прави разлику између њих
- уме да одреди густину чврстих тела и густину течности мерењем њене масе и запремине
- усвоји појам притиска, схвати преношење спољњег притиска кроз течност и гасове и разуме Паскалов закон

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Настава физике остварује се кроз следеће основне облике:

1. Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе
2. Решавање квалитативних и квантитативних задатака

3.Лабораторијске вежбе

4.Коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема(домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)

5.Систематско праћење рада сваког појединачног ученика

Наставна тема	Обрада	Остали типови часова	Укупно
Увод	2	-	2
Кретање	5	5	10
Сила	7	4	11
Мерење	7	15	22
Маса и густина	7	7	14
Притисак	5	8	13
Укупно	33	39	72

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
УВОД	- Разговор - Демонстрације			
КРЕТАЊЕ	- Разговор - Демонстрације - Огледи - Израда различитих типова задатака - Вршњачко учење - Подстицање саморегулисаног учења	1.2.1. Ученик препознаје врсту кретања на основу примера. (праволинијско и криволинијско) 1.2.2. Ученик препознаје врсте кретања на основу примера (равномерно и неравномерно, не мора да зна разлику између тренутне и средње брзине, али треба да зна да је брзина стална код рав.кретања. 1.2.3. Ученик уме у тексту да препозна	2.2.2. Зна да механичко кретање представља промену положаја неког тела у односу на референтно тело. Разликује путању тела од пређеног пута. Зна да је брзина пређени пут у јединици времена. 2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. Пример: директну и обрнуту пропорционалност. 2.6.2. Ученик уме да препозна векторску	3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI - система. Пример: претвара km/h у m/s и обрнуто.

		<p>величине које описују равномерно кретање, користи образац $v=s/t$ и може да израчуна једну величину ако су познате друге две. Није обавезно да зна претварање мерних јединица.</p> <p>1.4.4. Ученик препознаје да је основна јединица за брзину m/s али да се користи и km/h.</p>	<p>величину, да је брзина одређена осим бројне вредности правцем и смером.</p> <p>2.6.3. Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност пређеног пута и брзине од времена)</p>	
СИЛА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Огледи - Израда различитих типова задатака - Вршњачко учење - Подстицање саморегулисаног учења 	<p>1.1.1. Ученик уме да препозна гравитациону силу у једноставним ситуацијама. Ученик такође зна да је у одсуству подлоге гравитациона сила узрок падања тела. Ученик зна да кад тело клиза по подлози на њега делује сила трења, која се супроставља кретању и да ће га зауставити кад на њега не делују друге силе.</p> <p>1.1.2. Ученик зна да стални магнети имају два пола N и S и да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана. Ученик препознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно односно одбојно и да је то деловање највеће у случају кад су магнети односно наелектрисана тела најближе.</p>	<p>2.1.1. Ученик уме да препознаје еластичну силу у системима у којима постоји еластична опруга, препознаје правац и смер еластичне силе. Ученик кроз задатке проверава постојање еластичне силе која се уравнотежава са силом деформације.</p> <p>2.1.2. Ученик зна да је гравитациона сила увек привлачна и да зависи од масе тела, зна да је сила теже гравитациона сила; зна да одреди правац и смер еластичне силе код истегнуте односно сабијене опруге</p> <p>2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. Пример: директну и обрнуту пропорционалност.</p> <p>2.6.2. Ученик уме да препозна векторску величину, да је сила одређена осим бројне вредности правцем и смером.</p> <p>2.6.3. Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност дужине истезања опруге од силе)</p>	
МЕРЕЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Огледи - Израда различитих типова задатака - Вршњачко учење 	<p>1.4.1. Ученик користи уређај за мерење (метарска трака, мензура, вага, штоперица, амперметар и волтметар) зна да одреди вредност најмањег подеока на мерној скали и чита вредност измерене физ.величине, и запише измерену бројну</p>	<p>2.4.1 Ученик уме да користе важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке. (за силу, притисак, густину...)</p> <p>2.42. Ученик зна да је литар исто што и дециметар кубни и да су то јединице</p>	<p>3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система.(изведене јединице које садрже величине које нису изражене у декадном бројном</p>

	- Подстицање саморегулисаног учења	<p>вредност са одговарајућом јединицом мере.</p> <p>1.4.2. Ученик препознаје основна и најједноставнија мерила и инструменте за мерење неких основних физичких величина. Пример: Ученик препознаје да је вага уређај за мерење масе, хронометар за мерење времена, термометар за мерење температуре.... Препознавање се састоји у томе да ученик бира одговоре из понуђеног скупа мерила и уређаја.</p> <p>1.4.3. Ученик зна да препозна основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време као и оне мерне јединице које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила за исправно мерење: зна да вага мора бити у хоризонталном положају кад на њој нема терета и тегова и зна под којим углом треба да гледа скалу.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да мери дужину, масу, запремину и време (користи лењир, мерну траку, вагу, мензуру и штоперицу) приликом извођења лабораторијских вежби</p>	<p>којима се мери запремина, претвара литре у метре кубне и обрнуто, тоне у килограме.</p> <p>2.4.3. Ученик зна да користи префиксе мили и кило и уме да претвара јединице. Пример: Зна да претвори километре у метре и обрнуто као и милиметре у метре и обрнуто.</p> <p>2.4.4. Ученик зна када мерење понављамо више пута када се у истим условима могу добити различити резултати.</p>	<p>систему).</p> <p>3.4.3. Ученик зна шта је грешка мерења, ученик зна да се тачност мерења повећава са смањењем вредности најмањег подеока на инструменту, зна да уколико понављена мерења дају различите резултате средња вредност тих резултата представља коначни резултат мерења.</p>
МАСА И ГУСТИНА	- Разговор - Демонстрације - Огледи - Израда различитих типова задатака - Вршњачко учење - Подстицање саморегулисаног учења	<p>1.4.3. Ученик зна да користи основне јединице за масу и густину као и оне које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила мерења, зна да вага мора бити у равнотежи када на њој нема терета и тегова.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да измери масу помоћу дигиталне ваге а не мора да зна да користи теразије.</p>	<p>2.1.1. Ученик уме да препозна инерцију као узрок пјава при промени брзине тела. Пример: Када аутобус кочи... .</p> <p>2.1.5. Ученик разуме и примењује појам густине, зна да је густина воде 1000 kg/m^3.</p> <p>2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. Пример: директна и обрнута пропорционалност.</p>	
ПРИТИСАК	- Разговор - Демонстрације - Огледи - Израда различитих	<p>1.1.3. Ученик разуме принцип спојених судова (ученик зна да се течност пење до истог нивоа без обзира на облик суда ,ученик на примерима нивоа воде у реци и</p>	<p>2.1.6. Ученик да зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба течности,зна да процени у понуђеној ситуацији на којој дубини ће бити већи</p>	<p>3.1.3. Ученик зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи, зна да притисак чврстих тела зависи од нормалне компоненте тежине</p>

	типова задатака - Вршњачко учење - Подстицање саморегулисаног учења	речним каналима може да предвиди који ће ниво достићи вода када буде у стању равнотеже. 1.4.2. Ученик уме да препозна уређаје за мерење притиска. (барометар, манометар) 1.4.3. Ученик уме да користи основне јединице за притисак, препознаје да је основна јединица паскал али да се у свакодневном животу користи и милибар.	или мањи притисак. 2.4.1. Ученик уме да користи важније изведене јединице Si система за притисак. 2.4.3. Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу. (Пример: kPa , MPa у Pa). 2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. (Пример: директну и обрнуту пропорционалност, како притисак зависи од силе и додирне површине, способан да реши задатак и израчуна непознату величину.)	тела и од додирне површине тела и подлоге, закључује како се мења притисак кад се промени маса и величина додирне површине, на примеру три квадра идентичних маса одреди ко врши већи притисак. 3.1.4. Ученик разуме и примењује концепт притиска у течностима, зна да је хидростатички притисак у течностима сразмеран производу густине и дубине на којој се притисак тражи, разуме како се притисак преноси кроз течности.
--	---	---	---	---

Начин остваривања програма (методе и технике)

Из физике су одабрани само они наставни садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици ОШ. Од свих метода логичког закључивања које се користе у физици, оченицима О.Ш. најприступачније је индуктивни метод при проналажењу и формулисању основних закона физике. Увођење једноставних експеримената за деминстрирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наству физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе сами ученици на часу или код куће користећи материјал или предмете из свакодневног живота.

Свака тематска целина обрађује се оним радоследом који је назначен у програму. Унутар сваке теметске целине ,после поступног и аналитичког излагања, кроз систематизацију и обнављање, врши се синтеуа битних чињеница и закључака, и кроз њихово обнављање омогућава се ученицима разумевање и трајно усвајање. При обради садржаја сваке теме, на сваком часу део времена се користи за обнављање.

Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса.

При решавању рачунских задатака прво сагледати физичке сарджаје па затим прећи на математичко формулисање и израчунавање. Решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатака, математичко израчунавање и дискусија резултата.

Час експерименталних вежби састији се из уводног дела, мерња и записивања резултата мерења.

Битан облик рада су домаћи задаци, који се планирају за час.

Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби.

Образовни стандарди који се односе на компетенције које се стичу током изучавања предмета физика у основном образовању су ФИ. 1.7.1, 1.7.2, 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3, 2.7.1, 2.7.2, 2.7.3, 3.7.1, 3.7.2. Ови стандарди су из области *Експеримент* и *Математичке основе физике* и налазе се у свакој наставној теми јер нису везани за специфичан садржај него за компетенције које се развијају стално.

1.7.1 Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.

1.7.2 Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.

- 2.6.1 Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност.
- 2.6.2 Ученик уме да препозна векторске величине.
- 2.6.3 Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.
- 2.7.1 Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања и мерења.
- 2.7.2 Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата.
- 2.7.3 Ученик уме да реализује експеримент по упутству.
- 3.7.1 Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.
- 3.7.2 ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.

МАТЕМАТИКА

Циљеви и задаци:

Ученике треба оспособити да:

- схвате потребу увођења негативних бројева,уознају структуре скупова целих и рационалних бројева, појмове супротног броја, реципрочног броја и апсолутне вредности броја,;
- уознају и савладају основне рачунске операције у скуповима Z и Q и потпуно увежбају извођење тих операција, уз коришћење њихових својстава;
- могу да читају и састављају разне једноставније изразе са рационалним бројевима и израчунају њихову бројевну вредност;
- уознају и умеју да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу рационалних бројевакао и да их примене у проблемским задацима;
- разумеју процентни начин изражавања и умеју да тај рачун примењују у пракси;
- уознају класификацију троуглова и четвороуглова и знају њихова основна својства;
- схвате релацију подударности и њена својства и умеју да је примењују у извођењу основних конструкција троугла и четвороугла;
- схвате једнакост површина геометријских фигура и науче правила о израчунавању површина троуглова, паралелограма и других четвороуглова;
- применјују правила за израчунавање површине троугла и четвороугла у разним практичним задацима;

Р/б	Наставна тема	Укупан број часова	Број часова обраде	Број часова вежбе
1.	ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	24	10	14
2.	ТРОУГАО	32	15	17
3.	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	45	19	26
4.	ЧЕТВОРОУГАО	20	8	12
5.	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	15	6	9
6.	ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ СА ИСПРАВКАМА	8	4	4
	УКУПНО	144	58	86

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	средњи	напредни
1. ЦЕЛИ БРОЈЕВИ <ul style="list-style-type: none"> ● Скуп Z, представљање и поређење целих бројева ● Рачунске операције у Z ● Решавање једначина и неједначина у скупу Z 	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни	1.1.1. уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне); 1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно; 1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом када је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна на пр. $1/5$ од n , где је n дати природан број 1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама;	2.1.1. пореди по величини бројеве записане у различитим облицима; 2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа; 2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама; 2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима;	3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке;
2. ТРОУГАО <ul style="list-style-type: none"> ● Троугао - појам и врсте ● Странице и углови троугла ● Подударност троуглова ● Конструкције троуглова ● Значајне тачке троугла 	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава -тематске недеље	1.3.2. влада појмовима: <u>троугао</u> , <u>четвороугао</u> , <u>квадрат</u> и <u>правоугаоник</u> (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла); 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања);	2.3.2. уме да одреди однос углова и страница у троуглу и збир углова у <u>троуглу</u> и <u>четвороуглу</u> ; 2.3.6. користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);	3.3.2. користи основна својства <u>троугла</u> , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u> ; 3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;
3. РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ <ul style="list-style-type: none"> ● Скуп Q, поређење и представљање рационалних бројева ● Рачунске операције у Q ● Решавање једначина и неједначина у скупу Q ● Процентни 	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни -мултимедијална настава -тематске недеље	1.1.1. уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне); 1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно; 1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно; 1.1.4. уме да изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа,	2.1.1. пореди по величини бројеве записане у различитим облицима; 2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа; 2.1.4. користи бројеве и бројевне	3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке;

		помажући се сликом када је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим именицеом); рачуна на пример $1/5$ од n , где је n дати природан број; 1.5.4. одреди задати проценат неке величине;	изразе у једноставним реалним ситуацијама; 2.2.5. користи једначине у једноставним текст. задацима; 2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат);	3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама;
4. ЧЕТВОРОУГАО ● Четвороугао - појам и врсте ● Паралелограм – појам, својства ● Трапез - појам и својства ● Делтоид - појам и својства	-фронтални -индивидуални -групни -мултимедијална настава -тематске наделе	1.3.2. влада појмовима: троугао, <u>четвороугао</u> , <u>квадрат</u> и <u>правоугаоник</u> (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла); 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања);	2.3.2. уме да одреди однос углова и страница у троуглу и збир углова у троуглу и <u>четвороуглу</u> ; 2.3.6. користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура(нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);	3.3.2. користи основна својства троугла , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u> ; 3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;
5. ПОВРШИНА ТРОУГЛА И ЧЕТВОРОУГЛА ● Појам површине ● Површина правоугаоника и квадрата ● Површина паралелограма ● Површина троугла ● Површина трапеца ● Површина произвољног четвороугла	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава -тематске наделе	1.3.2. влада појмовима: троугао, <u>четвороугао</u> , <u>квадрат</u> и <u>правоугаоник</u> (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку); 1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, <u>површине</u> , запремине, масе, времена и углова; 1.4.2. претвори веће јединице <u>дужине</u> , масе и времена у мање; 1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером;	2.4.1. пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу; 2.4.3. дату величину исказе приближном вредношћу;	3.3.2. користи основна својства троугла , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима;

БИОЛОГИЈА

Циљеви и задаци биологије у шестом разреду:

Циљ наставе биологије јесте да ученици усвајањем образовно-васпитних садржаја стекну основна знања о животном простору, начину живота, основној грађи, разноврсности и значају животињског света

Задаци наставе биологије су:

- развијање љубави према природи и осећања дужности да је очувају за себе и будуће генерације;
- развијање основне научне писмености, логичког расуђивања, објективности и критичког мишљења;
- упознавање спољашње средине и основне унутрашње грађе праживотиња;
- упознавање спољашње и основне унутрашње грађе животиња;
- развијање одговорног односа према животињама;
- разумевање еволутивног развоја живог света;
- развијање хигијенских навика и здравствене културе;
- да формирају радне навике и способност за самостално посматрање и истраживање.

Р.Б.	Наставна тема	Обрада	Понављ.	Систематизација	Други типови часова	УКУПНО
I	Увод	1	1	1		3
II	Праживотиње	4	3	1	1	9
III	Царство животиња	25	17	3	3	48
IV	Угроженост и заштита животиња	3	2	1		6
V	Увод у еволуцију живог света	3	2	1		6
УКУПНО:		36	25	7	4	72

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
I Увод -разноврсност живог света -основне разлике између биљака, гљива и животиња	-фронтални -индивидуални -ПП презентације -провера и примена знања	1.1.3 препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња 1.1.4 уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.1.5 зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе 1.2.1 зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије 1.2.3 зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма 1.4.3. уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)	2.1.2. познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима 2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе 2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа 2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека 2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје 2.2.6. разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање	3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима 3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа класе/реда најважнијих група
II Праживотиње -животни простор, начин живота, грађа, разноврсност и значај амеба, бичара и трепљара -паразитске праживотиње	-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -микроскопирање -ПП презентације -провера и примена знања	1.1.5 зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе 1.2.1 зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије	2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам	3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
III Царство животиња -животни	-фронтални -индивидуални	1.1.5 зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и	2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и	3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа

<p>простор, начин живота, спољашња грађа и основи унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, пљоснатих, ваљкастих и чланковитих црва, мекушаца, зглавкара, бодљокожаца и хордата</p>	<p>- групни - рад у пару -микроскопирање -ПП презентације -провера и примена знања</p>	<p>познаје основне чињенице о томе 1.2.2 зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија 1.2.4 познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси 1.2.5 разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном 1.2.6 разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.2.7 зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима размножавања</p>	<p>зна који органски системи омогућују ову интеграцију 2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполог размножавања 2.3.2. разуме механизам настанка зигота 2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма 2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине</p>	<p>организације и њихову међусобну функционалну условљеност 3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције 3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информичу организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) 3.6.1 разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података 3.6.2 уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата 3.6.5 зна, уз одговарајуће навођење наставника, самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере</p>
<p>IV Угроженост и заштита животиња -разноврсност царства животиња и биодиверзитет -угрожавање и заштита животиња -одговоран однос према животињама</p>	<p>-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -микроскопирање -ПП презентације -провера и примена знања</p>	<p>1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) 1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења 1.5.3. разуме значај одржавања хигијене кућних љубимаца, домаћих и дивљих животиња и правилног опхођења са њима</p>	<p>2.4.9. разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова)</p>	
<p>V Увод у еволуцију живог света -живот на Земљи, докази еволуције -геолошка доба, календар живота</p>	<p>-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -микроскопирање -ПП презентације -провера и</p>	<p>1.3.8 зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи 1.3.9 зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа 1.3.10. зна да је природно одабирање</p>	<p>2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма 2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања</p>	<p>3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције</p>

-борба за опстанак- Чарлс Дарвин	примена знања	основни механизам прилагођавања организама	организама на услове животне средине	
-------------------------------------	---------------	---	--------------------------------------	--

Начин остваривања програма (методе и технике)

Избор и систематизација програмских садржаја наставног предмета биологија, односе се на научну дисциплину: зоологија и резултат су захтева времена најновијих достигнућа у науци. Наставне теме обрађују садржаје из зоологије и логички су распоређене у пет тематских целина: Увод, Практивотиње, Царство животиња, Угроженост и заштита животиња и Увод у еволуцију живог света (еволуција човека и наслеђивање изучавале су се у осмом разреду). Овако конципиран програм пружа ученицима основна знања, а ради лакшег разумевања и усвајања градива, наставник не треба да инсистира на детаљној грађи, већ да стави акценат на животни простор, начин живота, разноврсност и значај појединих група у оквиру царства животиња.

Концепција програма пружа широке могућности за примену различитих наставних метода, као и употребу информационо-комуникационих технологија.

Вербално-текстуалне методе треба да буду мање заступљене, а предност треба дати демонстративно-илустративним методама, методама практичног рада и активностима ван учионице.

Избор наставних метода зависи од циља и задатака наставног часа и опремљености кабинета.

Избор облика рада препуштен је наставнику.

За часове вежби треба користити групни облик рада, али ако вежба то захтева и постоје услови, може се применити рад у паровима или индивидуални облик рада.

Вежбе треба реализовати уз максимално коришћење природног материјала, препарата и лабораторијског прибора.

Веома су корисни часови у природи и посете природњачком музеју и зоолошком врту.

Препоручује се сарадња са здравственим и ветеринарским институцијама, њихово ангажовање и организовање предавања-трибина са темама из програмских садржаја биологије.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ: Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно. Разред: шести Годишњи фонд часова 72 часа Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја.

Р.б. теме	Наставна тема	Број часова по теми	Број часова	
			Обраде	Остали типови
1	Животно и радно окружење	6	4	2
2	Саобраћај	8	4	4
3	Техничка и дигитална писменост	18	2	16
4	Ресурси и производња	20	8	12
5	Конструкторско моделовање	20	0	20
	Укупно часова	72	18	54

Садржај програма	КЉУЧНЕ	Број часова	Активности		Начини и облици извођења програма	Исходи			Међупредметне компетенције
			Ученика	Наставника		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ	
1. Животно и радно окружење	Грађевинарство, архитектура, урбанистички план, култура становања, кућне	6	<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава разликује - упоређује - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује - процењује сопствени рад и напредак 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - Упознаје их 	<ul style="list-style-type: none"> - Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. - Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта 	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознавање савремене културе становања - класификује кућне инсталације 	<ul style="list-style-type: none"> - повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталација 	<ul style="list-style-type: none"> - анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ компетенција за учење ☐ одговорно учешће у демократском друштву ☐ естетичка компетенција ☐ комуникација ☐ одговоран однос према околини ☐ одговоран однос према здрављу ☐ предузимљивост

				<p>са напретком архитектуре и грађевинарства од праисторије до данашњег доба</p>	<p>функционалности, удобности и економичности.</p> <p>- Обезбедити ако је могуће створити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменуту тематику.</p>				<p>оријентација ка предузетништву</p> <p>☐ рад са подацима и</p> <p>☐ сарадња</p> <p>☐ дигитална компетенција</p>
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

<p style="text-align: center;">2. Саобраћај</p>	<p style="text-align: center;">Нискоградња, гарса, саобраћајни објекти, безбедност</p>	<p style="text-align: center;">8</p>	<p>-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика</p> <p>-проналази информације</p> <p>-уочава</p> <p>-именује</p> <p>-упоређује</p> <p>-класификује и уређује</p> <p>- дискутује</p> <p>- износи сопствено мишљење и став</p> <p>-цртају</p> <p>-израђују моделе</p>	<p>- организатор и реализатор наставе</p> <p>-наводи на размишљање и извођење закључака</p> <p>-подстиче на размену искустава и усмерава дискусију</p> <p>-утиче на развој свести ученика о значају правилног понашања у саобраћају</p> <p>-презентује</p> <p>- прати постигнућа ученика</p>	<p>- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опreme пута, обележавање и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају.</p> <p>- Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе.</p> <p>- Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. Зареализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода.</p>	<p>- класификује врсте саобраћајних објеката према намени</p> <p>- познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају</p>	<p>- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника саобраћају</p> <p>- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем безбедношћу путника и робе</p>	<p>- демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације</p>	<p>☐ компетенција заучење</p> <p>☐ одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>☐ одговоран однос према околини</p> <p>☐ одговоран однос према здрављу</p> <p>☐ решавање проблема</p> <p>☐ сарадња</p>
--	--	--------------------------------------	---	--	--	--	---	---	--

<p style="text-align: center;">3. Техничка и дигитална писменост</p>	<p style="text-align: center;">Техничко цртање у грађевинарству, симболи, пресеци, техничко цртање помоћу рачунара</p>	<p style="text-align: center;">18</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика - уочава - разликује - упоређује - црта - повезује изглед објекта у простору и равни - повезује ранија знања са новим сазнањима - примењује научено - користи различите изворе знања - пажљиво и одговорно претражује и користи интернет - развија осећај прецизности и уредности 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници, - истиче неопходност правилног понашања на мрежи (интернету) - развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност - прати постигнућа ученика 	<ul style="list-style-type: none"> - На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике сарадом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акцент треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума. 	<ul style="list-style-type: none"> - скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачунарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника 	<ul style="list-style-type: none"> - чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачунарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је 	<ul style="list-style-type: none"> - користи рачунарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката у важавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је 	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција за учење - одговорно учење у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљиво ст и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетенција
---	--	--	---	---	---	--	--	--	---

4. Ресурси и производња

<p>Грађевински материјали, рационално коришћење енергије, енергетска ефикасност, рециклажа, организација рада у грађевинарству, пољопривреде</p>	<p>20</p>	<p>- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика - повезује ранија знања - уочава начине примене - разликује - упоређује - анализира - класификује - презентује - оцењује квалитет часа</p>	<p>- организатор и реализатор наставе - презентује - подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање - развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената - помаже у изради модела - подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...) - прати постигнућа ученика</p>	<p>- На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Уз помоћ ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материјала. - Уз помоћ ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. Зареализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације. - Уз помоћ ученике са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Користити разне илустрације модела или мултимедију, да би ученици могли да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. - Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим карактеристикама. - Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Пред ученике поставити задатак да израде мултимедијалну презентацију која се односи на рециклажу и заштиту животне средине (из свог блиског окружења или града). Јавно презентовати радове уз дискусију - Поступно увести ученике у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.</p>	<p>- препознаје основне грађевинске материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника</p>	<p>- повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова - повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине</p>	<p>- реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћења обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине</p>	<p>- компетенција за учење - одговорно учење у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљиво ст и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетенција</p>
--	-----------	---	---	--	---	---	--	---

<p style="text-align: center;">5. Конструкторско моделовање</p>	<p style="text-align: center;">Проекат, сарадња, подела послова у групи, планирање буџета, предузетништво, презентација рада</p>	<p style="text-align: center;">20</p> <ul style="list-style-type: none"> - усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације - уочава - разликује - упоређује - одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) - контролише - презентује 	<ul style="list-style-type: none"> - упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности - организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује - презентује - саветује и одговара на питања ученика - утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу - упознаје ученике са правилима рада у групи - помаже у избору материјала и алата 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирају планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре ускладуса принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. - У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправданости реализованих решења. 	<ul style="list-style-type: none"> - уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције 	<ul style="list-style-type: none"> - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду макете и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду 	<ul style="list-style-type: none"> - успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлажу унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова 	<ul style="list-style-type: none"> - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљиво ст и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетанција
--	--	--	---	---	---	---	--	---

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ **Циљ** учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **шести**
Годишњи фонд часова **72 часа + 54 часа обавезних физичких активности**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none">- примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;- упоређује резултате тестирања са	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Основни садржаји Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

<p>вредностима за свој узраст;</p> <ul style="list-style-type: none"> - примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; - разликује атлетске дисциплине; - развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; - одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; 	<p>МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ</p>	<p>Атлетика</p>	<p>Обавезни садржаји Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Истрајно трчање – припрема за крос. Скок увис (опкорачна техника). Бацање „вортекс-а“.</p> <p>Проширени садржаји Тробој.</p>
		<p>Спортска гимнастика</p>	<p>Основни садржаји Вежбе на тлу.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој; - изведе елементе кошаркашке технике; - примени основна правила кошарке; - користи елементе кошарке у игри; - примени основне елементе тактике у одбрани и нападу; - учествује на унутар одељенским 			<p>Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Греда. Гимнастички полигон.</p> <p>Проширени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).</p>

<p>такмичењима;</p> <ul style="list-style-type: none"> - изведе кретања у различитом ритму; - игра народно коло; - изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; - изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; - контролише покрете и одржава тело у води; - преплива 25m техником краула и леђног краула; - процени своје способности и вештине у води; - скочи у воду на главу; - поштује правила понашања у води, и око водене средине; - објасни својим 	<p>Основе тимских и спортских игара</p>	<p>Основи садржаји Кошарка:</p> <p>Основни елементи технике и правила:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кретање у основном ставу у одбрани, - контрола лопте у месту и кретању, - вођење лопте , - дриблинг, - хватања и додавања лопте, - шутирања, - принципи индивидуалне одбране, - откривање и покривање (срадња играча), - основна правила кошарке. <p>Проширени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дриблинг (сложеније
---	--	---

<p>активности;</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна начине за побољшање својих физичких способности; - препозна могуће последице недовољне физичке активности; - правилно се понаша на вежбаљима као и на спортским манифестацијама; - примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; - примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; - примерено се понаша као посматрач на такмичењима; - решава конфликте на друштвено прихватљив начин; - пронађе и користи 			<p>варијанте),</p> <ul style="list-style-type: none"> - финтирање. <p>Основни принципи колективне одбране и напада.</p>
		Плес и ритмика	<p>Основи садржаји</p> <p>Вежбе са вијачом. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази.</p> <p>Проширени садржаји</p> <p>Састав са обручем. Састав са лоптом. Кратки састав са вијачом. Енглески валцер.</p>
		Пливање	<p>Основни садржаји</p> <p>Предвежбе у обучавању технике пливања. Техника краула. Техника пливања леђног краула. Одржавање на води ради самопомоћи.</p> <p>Проширени садржаји</p> <p>Роњење у дужину 5-10 m.</p>
		Полигони	<p>Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.</p>

<p>различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;</p> <ul style="list-style-type: none"> - прихвати победу и пораз; - вреднује спортове без обзира на лично интересовање; - примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; 	<p>ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА</p>	<p>Физичко вежбање и спорт</p>	<p>Основни садржаји Основна правила вежбања. Основна правила Кошарке и правила Рукомета. Понашање према осталим субјекатима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Облици насиља у</p>
<ul style="list-style-type: none"> - процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; - подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности; - повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; - примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора; - користи здраве намирнице у исхрани; - користи само препоручене додатке 			<p>физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација). Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта. Развој физичких способности у функцији сналажења у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...).</p> <p>Повезаност физичког вежбања и естетике. Значај вежбања у породици. Планирање вежбања у оквиру дневних активности.</p>

		<p>Здравствено васпитање</p>	<p>Основни садржаји Значај физичке активности за здравље. Поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Последице неодржавања хигијене – хигијена пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа у исхрани . Последице направилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака. Поступци ученика након повреда (тражење помоћи). Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору). Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање.</p>
--	--	---	--

Обавезни организациони облици рада:

А. часови физичког и здравственог васпитања; А1. обавезне физичке активности ученика;

Остали облици рада:

Б. секције,

В. недеља школског спорта,

Г. активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...), Д. школска и ваншколска такмичења

	средину током вежбања.	чита, тумачии примењује.															
	Исходи се односе на све наставне области.																
УКУПНО:		54 ЧАСА (36 +18)	4	4	5	3	4	2	4	4	4	2	10	26	36		
Недељно: 36 часа од око 60 минута ОФА			6	6	7,5	4,5	6	3	6	6	6	3	15	39	54		

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно, реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

План рада ових активности је саставни је део планирања у *физичком и здравственом васпитању*.

Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења.
- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се **кумулятивно**, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова односно 4,5 сати.
- Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).
- **Програмски садржаји обавезних физичких активности**
- **Обавезни** програмски садржаји ових активности су:
- Кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- Рукомет/минирукомет.

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

хватања котрљајућих лопти;дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела); вођење две

лопте;

додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом места; шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције; финтирање: једнострука финта у „слабију страну”; хватање лопте: хватање једном руком; вежбе са два и три играча у нападу; основни принципи колективне одбране; техника игре голмана; игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

- Обучавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима:
 1. Атлетике;
 2. Гимнастике;
 3. Пlesa и ритмике;
 4. Других активности предвиђених програмом.

- Мали фудбал:
 1. колективна игра у одбрани и нападу;
 2. техника игре голмана;
 3. игра уз примену правила.

- Пливање;
- Скијање;
- Клизање;
- Бадминтон;
- Стони тенис;
- Оријентиринг;
- Друге активности по избору Стручног већа школе;

Активности од значаја за локалну заједницу.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Редни број	Тема			Свега
I	ИКТ	7	2	9
II	Дигитална писменост	4	1	5
IV	Пројектна настава		4	4
III	Рачунарство	2		2
	I полугодиште	13	7	20
III	Рачунарство	10	4	14
IV	Пројектна настава		2	2
	II полугодиште	10	6	16
	СВЕГА	23	13	36

ИСХО ДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖ АЈИ
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -правилно користи ИКТ уређаје; – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје; 	<p>1. ИКТ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дигитални уређаји и кориснички програми. - Управљање дигиталним документима. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; – објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом; 	<p>2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. - Интернет сервиси. - Правила безбедног рада на Интернету. - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. - Заштита приватности личних података и ауторских права.

<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; 	3. РАЧУНАРСТВО	<ul style="list-style-type: none"> - Основе изабраног програмског језика. - Основне аритметичке операције. - Уграђене функције. - Ниске (стрингови). - Структуре података. - Гранање.
--	-----------------------	---

<ul style="list-style-type: none"> – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму; 		<ul style="list-style-type: none"> - Понављање. - Основни алгоритми.
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; – креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности. 	4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	<ul style="list-style-type: none"> - Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. - Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. - Вредновање резултата пројектног задатка.

РУСКИ ЈЕЗИК

Циљ

Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или другог страног језика.

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотребних лексичких и синтаксичких тешкоћа, и не дужу од две до три минуте; и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације) и разумевања имплицитног садржаја (интонације поруке, односно намере говорника). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор, информативни билтен), а ученик треба да буде способан да идентификује различите врсте исказа (изјавне, упитне и заповедне), да уочи кључне речи и експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа (време, место, узрок, последица, начин, итд.), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме, глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне или адаптиране аутентичне текстове писане савременим језиком, у вези са свакодневним ситуацијама и из домена његовог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, разгледницу, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај и место у којем живи, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе што је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго).

Развијање социокултурне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију, културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да стекне увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства, у сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама између наше земље и земаља чији језик учи.

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина-циљеви

Разумевање говора

На крају петог разреда, ученик треба да:

- препознаје страни језик који учи међу другим страним језицима;
- препознаје гласове у говорном ланцу, нарочито оне којих у матерњем језику нема;
- разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго;
- разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до пет реченица, које исказује природним темпом наставник, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже искључиво језичку грађу обрађену током петог разреда;
- разуме једноставне дечје песме и бројалице у вези са обрађеном тематиком.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

упозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања у себи и гласног читања;

- упозна основна правила графиције и ортографије;
- разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и радним листовима;
- разуме смисао кратких писаних порука и илустрованих текстова о познатим темама (око 50 речи) .

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје, акцентује речи, поштује ритам и интонацију при спонтаном говору и читању;
- ступи у дијалог и у оквиру четири-пет реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и лексике обрађених током петог разреда;
- монолошки, без претходне припреме али уз наставников подстицај, у три до пет реченица представи себе или другог, уз помоћ питања саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет, односно животињу;
- интерпретира кратке, тематски прилагођене песме и рецитације.

Интеракција

Ученик треба да:

- реагује вербално или невербално на упутства и постављена питања;
- поставља једноставна питања;
- изражава допадање или недопадање;
- учествује у заједничким активностима на часу (у пару, у групи, итд.);
- тражи разјашњења када нешто не разуме.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- упозна основна правила графиције, ортографије и интерпункције у оквиру усмено стечених језичких знања;
- допуњава и пише речи и кратке реченице на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја;
- допуњава честитку;
- пише личне податке (име, презиме и адресу);
- кратко одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

- Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства

Наставне методе :

- комуникативна (монолошко – дијалогска)

-текст метода (анализа текста)

-аудио – визуелна

-демонстративна

Наставни облици рада:

-фронтални

-индивидуални

-рад у пару

-групни рад

Наставна средства: уџбеник, радна свеска, аудио и видео материјал, постери , картице меморије, постери, разгледнице, припремљени материјал, рачунар

Циљеви допунске наставе су: Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање,са циљем разумевања,препознавања,отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања,умења и вештина из наставног градива

Ред.број наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова по теми	Број часова за	
			обраду	остале типове часова
1.	ЗДРАВСТВУЙ, ШКОЛА! ЗДРАВСТВУЙ, ОСЕНЬ!	7	2	5
2.	ЧЕМУ УЧАТ В ШКОЛЕ	8	4	4
3.	ПОЗДРАВЛЯЕМ И ЖЕЛАЕМ!	8	5	3
4.	ПРИШЛА ПОРА ЗИМЫ	12	6	6
5.	ЗАВЗЯТЫЕ ТЕАТРАЛЫ!	9	4	6
6.	КОНЕЦ ЗИМЕ! ПРИХОДИТЕ НА БЛИНЫ!	9	4	5
7.	ПОБЫВАЙ В САНКТ-ПЕТЕРБУРГЕ, НАСМОТРИСЬ НА КРАСОТУ	9	4	5
8.	ДАЙ ЛАПУ, ДРУГ!	10	4	6
Укупно		72	33	39

Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са садржајем програма и начином рада 	<p>Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.</p> <p>Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.</p> <p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p>
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖИЈЕГ 2. Историјске околности	<ul style="list-style-type: none"> Упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; Указати ученицима на старозаветна пророштва везана за 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава 	<ul style="list-style-type: none"> Историјске околности пред долазак Христов Старозаветна пророштва о доласку Месије Свети Јован Претеча 	<p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p> <p><u>Врсте наставе</u></p>

<p>пред долазак Христов</p> <p>3. Јеврејско ишчекивање Месије</p> <p>4. Свети Јован Претеча</p>	<p>долазак Спаситеља – Месије;</p> <ul style="list-style-type: none"> Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота; 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом; 		<p>Настава се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) <p><u>Место реализације наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;
<p>III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ</p> <p>5. Нови Завет је испуњење Старог Завета</p> <p>6. Новозаветни списи</p> <p>7. Јеванђељисти</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознати ученике са настанком новозаветних књига; Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; Подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; моћи да пронађе одређени библијски одељак; моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; моћи да именује Јеванђељисте и препозна њихове иконографске симболе; бити подстакнут на читање Светог Писма. 	<ul style="list-style-type: none"> Нови Завет је испуњење Старог Завета Новозаветни списи (настанак, подела, функција, аутори...) Јеванђељисти 	<p><u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.
<p>IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС</p>	<ul style="list-style-type: none"> Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; 	<ul style="list-style-type: none"> Пресвета Богородица – Благовести 	<ul style="list-style-type: none"> Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе,

<p>8. Пресвета Богородица – Благовести</p> <p>9. Богородичини празници</p> <p>10. Рођење Христово</p> <p>11. Христос је Богочовек</p> <p>12. Крштење Христово</p> <p>13. Христова чуда</p> <p>14. Новозаветне заповести и Беседа на гори</p> <p>15. Христос – „пут, истина и живот“</p> <p>16. Лазарева Субота и Цвети</p> <p>17. Тајна Вечера – прва Литургија</p> <p>18. Страдање Христово</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; • Пружити ученицима основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу; • Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; • Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију • Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. • Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; • Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; • моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; • моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога • моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; • моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог; • моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека • моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; • моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; • моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; • бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; 	<ul style="list-style-type: none"> • Богородичини празници • Рођење Христово • Христос је Богочовек • Крштење Христово • Христова чуда • Новозаветне заповести и Беседа на гори • Христос – Онај који је наш „пут, истина и живот“ • Лазарева Субота и Цвети • Тајна Вечера – прва Литургија • Страдање Христово • Васкрсење Христово 	<p>која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор,
---	--	--	--	--

<p>19. Васкрсење Христово</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Представити ученица догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; • моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрам Христове личности; • моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; • моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; • моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења • моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих; 		<p>организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. <p><u>Евалуација наставе</u></p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
--------------------------------------	---	--	--	---

<p>V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА</p> <p>20. Вазнесење и Педесетница</p> <p>21. Црква у Јерусалиму</p> <p>22. Павле – апостол незнабожаца</p> <p>23. Прогони хришћана</p> <p>24. Свети цар Константин и крштење царства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице; • Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; • Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; • Указати ученицима на узроке гоњења хришћана; • Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; • моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; • моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; • моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучеништва; • моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; • моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења; 	<ul style="list-style-type: none"> • Вазнесење и Педесетница • Заједница у Јерусалиму, према извештају из Дела апосолских • Мисионарско дело светог апостола Павла • Гоњења Цркве • Свети цар Константин и крштење царства 	<ul style="list-style-type: none"> • провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; <p>Оцењивање</p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <p>Оквирни број часова по темама</p> <p>Увод – 1</p> <p>Припрема света за долазак Сина Божијег – 5</p> <p>Увод у Нови Завет – 5</p> <p>Богочовек Исус Христос – 16</p> <p>Црква Духа Светога – 7</p> <p>Евалуација – 1+1</p>
---	--	---	---	---

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци

Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе, посебно локалне заједнице, о примени демократских принципа и поштовање вредности кроз практично деловање

Задаци предмета:

- подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу локалне заједнице.
- разумевање и функционисање нивоа и органа власти,
- упознавање мера власти,
- упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице,
- развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења,
- обучавање за тимски начин рада.
- развијање способности критичког расуђивања и одговорног одлучивања и делања.

Редни број	Наставне теме	Број часова	Обрада	Утврђивање	Систем.
1	Упознавање основних елемената програма	6	6		
2	Први корак – уочавање проблема у заједници	4	3	1	
3	Други корак – избор проблема	1	1		
4	Трећи корак – сакупљање података о изабраном проблему	8	5	3	
5	Израда студије	12	6	4	2
6	Јавна презентација студије	1		1	
7	Осврт на научено	4		4	
	УКУПНО	36	21	13	2

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<u>Упознавање основних елемената програма</u> (ниво Града)	-Увод у тематику -радионице -разговор	-упознати ученика са најзначајнијим појмовима везаним за пројекат грађанин, -обучавање ученика за тимски рад , -оспособљавање за активно учешће у животу и раду локалне заједнице
<u>Први корак –учавање проблема у заједници</u>	-радионице -разговор -подела на групе	-слободно размишљање и изношење размишљања о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали у локалној средини као значајне, -упознавање права и одговорности грађана на нивоу локалне заједнице, -разумевање функционисања нивоа и органа власти, -упознавање мера власти
<u>Други корак –избор проблема</u>	-радионице -индивидуални рад	-Слободно, демократско изражавање сопствених идеја, -учење преузимања одговорности за сопствене одлуке
<u>Трећи корак –сакупљање података о изабраном проблему</u> (саобраћај, заједница, институције...)	презентације група -одабир наслова којима ће се бавити	-унапређење комуникацијских вештина у различитим социјалним ситуацијама- са представницима јавних институција, организација и другим учесницима у животу локане заједнице, -развијање способности критичког мишљења, аргумендовања и залагања за сопствене ставове
<u>Израда студије</u> (рад на паноу)	- израда паноа -прикупљање аудио, видео записа -прикупљање фотографија	-обучавање за рад у групи и тиму, - да науче не шта да мисле-раде, него како мисле-раде, -да самостално и активно учествују у свим активностима и преузетим одговорностима
<u>Јавна презентација студије</u> (приказ на паноу или видео биму)	-трибина -презентација	-боље разумевање нових и непознатих ситуација и ублажавање страха од непознатог као ометајућег фактора у различитим приликама јаног наступа, -упознавање свих структура: школе, родитеља, представника локалне заједнице, са оствареним резултатима програма
<u>Осврт на научено</u>	Групни рад Индивидуална излагања	Оспособљавање да самостално процене, искуства и вештине које су стекли током програма

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет. Циљ се остварује кроз низмеђупредметних корелација.

ученици:

-примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине,

-развијају

вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем

-знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота,

-примењују рационално коришћење природних ресурса,

-препознају изворе загађивања и уочавају

последнице,

-развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,

-поседују иницијативу за активно учествовање и одговорност,

-поседују потребу за личним ангажовањем у

заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета.

Р.Б.	Наставна тема	Обрада	Утврђивање	Систематизација	Други типови часова	УКУПНО
I	Одрживост, животна средина и утицај човека	2	1		1	4
II	Одговоран однос према одрживости животне средине	3	3	1	4	11
III	Одговоран однос према здрављу	2	2		2	6
IV	Одговоран однос према животињама	3	3		1	7
V	Одговоран однос према разноврсности живог света	2	3	1	2	8
УКУПНО:		12	12	2	10	36

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	АКТИВНОСТИ	КОРЕЛАЦИЈА СА ПРЕДМЕТИМА
I Одрживост, животна средина и утицај човека - повезаност живог света -утицај човека на одрживост животне средине	-фронтални -групни -ПП презентације -провера и примена знања -истраживачки рад	Ученици посматрају, бележе, анализирају, дискутују, закључују, прикупљају податке, обрађују их, сортирају, праве презентацију, изводе огледе, организују акцију	биологија, географија, ликовна култура, информ.и техничко образовање, физичко и здравствено васпитање
II Одговоран однос према одрживости животне средине -глобалне промене у животној средини и њихове последице -загађивање и заштита од загађивања - комунална хигијена - рециклажа -	-фронтални -групни -практичан рад -ПП презентације -демонстрација графиком или шемом -провера и примена знања -радионице -израда паноа	наставници организују, инфромишу, усмеравају, прате,	
III Одговоран однос према здрављу -очување здравља - исхрана -здравствена култура -	-фронтални -групни -практичан рад -ПП презентације -демонстрација -провера и примена знања -стручна предавања и трибине		
IV Одговоран однос према животињама -права животиња	-фронтални -групни -ПП презентације		

<ul style="list-style-type: none"> -кућни љубимци -игроженост животиња -брига о животињама - 	<ul style="list-style-type: none"> -анкете -радионице -посета институцијама 		
<p>V Одговоран однос према разноврсности живог света</p> <ul style="list-style-type: none"> -заштићене биљке и животиње Србије -посета резервату природе -обележавање Дана планете и Светског дана заштите животне средине - 	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални -групни -практичан рад -ПП презентације -демонстрација -провера и примена знања -израда паноа -посета заштићеним -посет природним добрима 		

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ, ВАЈАЊЕ

Циљ и задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

- развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;
- развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа.

САДРЖАЈ НАСТАВНОГ ПРОГРАМА		ПР. ВЕЖБА	ЕСТ. АНАЛИЗА И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	УКУПНО
1.	ЦРТАЊЕ	11	1	12
2.	СЛИКАЊЕ	12	0	12
3.	ВАЈАЊЕ	11	1	12
			УКУПНО:	36

Напомена: Посете културним институцијама (музеји, галерије, споменици културе) – 2 часа

Трајање	садржај	Начин остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
11+1	<p>Цртање</p> <ul style="list-style-type: none"> - тачка, линија и смер (3) - слободан ритам маса и волумена, бојених мрља, линија, светлина (2) - компоновање основних тродимензионалних облика (3) - компоновање више ритмичких целина у простору (употребни предмети) (3) - естетско процењивање (1) <p>Сликање</p> <ul style="list-style-type: none"> - хроматски и ахроматски скуп (2) - интензивне (јарке, чисте) боје и боје ослабљеног интензитета (замућене боје) (2) - топле и хладне боје (2) - визуелно споразумевање (3) - пантомима, говор тела (1) - амбијент- сценски простор (1) - амбијент- сценски простор (1) - ест. анализа (1) <p>Вајање</p> <ul style="list-style-type: none"> - тактилне вредности површина и облика (2) - чврста и мека форма (2) - моделовање геометријских и неправилних форми (2) 	<ul style="list-style-type: none"> - објашњавање, дискусија, дијалог, демонстрација - показивање основних цртачких техника - објашњавање и упознавање са основним ликовним елементима - индивидуални рад и рад у групама - коректуре и естетске анализе (заједно са ученицима) - рад по природи (моделу) - посете културним институцијама (музеји, галерије) - објашњавање, разговор - демонстрирање осн. сликарских техника - показивање репродукција познатих сликара (чисте и замућене боје) - креирање вежби и њихова примена - коректуре и ест. анализе - рад по природи и рад из маште - посета позоришту - кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним вајарским материјалима и техникама - репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - демонстрација рада у појединим материјалима- глина, глинамол... - индивидуални, рад у пару и групи са ученицима - рад по природи - коректура и естетска анализа 	<ul style="list-style-type: none"> -развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја; -стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства -развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање; -развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење; развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, апримењују у раду и животу -подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде
12+0	<ul style="list-style-type: none"> -односи маса и волумена (2) -естетска анализа (2) 	<ul style="list-style-type: none"> - коректура и естетска анализа 	

Г. ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА:

ДОПУНСКА НАСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	средњи	напредни
Језик: - Граматика: *гласови *гласовне промене *глаголски облици - Правопис	Индивидуални, фронтални	-зна шта су сугласници а шта самогласници, поделу гласова по звучности и по месту творбе -зна да користи у писању и говору гласовне промене (рука-руци, банка-банци) -зна да одреди у ком су времену и да их мења по лицима -зна да пише присвојне придеве изведене од именица (историја-историјски, Бранка-Бранкин)		

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Допунски рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави енглеског језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја и граматике или правописа; група ученика који нису савладали неки од предвиђених елемената књижевне анализе или облика усменог и писменог изражавања; група ученика са артикулационим проблемима, итд.)

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<p>ГРАМАТИКА</p> <p>Глаголи глаголски облици (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време, Садашњи перфекат, прошло трајно време) модални глаголи (could, couldn't, should, shouldn't, have to/don't have to, can, must) прилози учесталости (sometimes, usually, always...) компарација придева (правилна и неправилна) -fast, faster, the fastest good, better, the best handsome, more handsome, the most handsome Упитне заменице Who, which... Кондиционал (први тип) (If clauses) Сложенице (make-up, tracksuit...) Именице изведене од глагола најчешћи суфикси (-ation, -ment, -y) Нулти члан (in hospital, at school, in bed, by plane ...) Суфикси за грађење придева danger – dangerous; beauty – beautiful Негативни префикси за прављење негације</p>	<p>резентација наставних садржаја нтерактивно учење репознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему зрада пројеката израда панона приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице квиз (Асоцијација) корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала</p> <ul style="list-style-type: none"> - описује различитости - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови 	<p>-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин - разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, - уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, - покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника) - обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима, - уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника, -интерпретација и практична примена стечених знања -уознавање, представљање себе и других -изражававање припадности --исказивавање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови унутар познате реченице</p>

<p>happy – unhappy known – unknown Неодређене заменице (somebody, nobody, anybody, anything, anywhere, nowhere...) Детерминатори (some, any, no, much, many, a lot of)</p> <p>Везници (because, so, and, for example, like)</p>		
<p>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР Вођење сопственог речника (писање нових речи по новим насловима и текстовима који се изучавају) Подела по врстама речи Глаголи (инфинитив, прошло време, партицип) Именице Придеви Предлози Упитне речи</p>	<p>читање наглас вежбе са акцентовањем вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио записа симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављање драмска игра, рад у пару симулација ситуација, рад на групном пројекту</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погреша
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ Разумевање краћег текста до 100 речи (уџбеник или додатни материјал) Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори) Издавање кључних информација после слушања текста Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</p>	<p>римена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом репричавање прочитаног текста вежбе слушања, повезивање предмета са сликом поступање по датом задатку</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч сличног значења или приближног уместо непознате.
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ Попуњавање краћих текстова (радни листови...) Тестови (граматичке целине, вокабулар) Диктати (познати текстови)</p>	<p>ратки описи диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа коришћење интернета и других средстава писмене комуникације</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода, - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује,

	- игрица размене писаних порука	- Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава
КОНВЕРЗАЦИЈА <u>Драматизација</u> (скечиви везани за претходно учену целину) <u>Питања и одговори</u> (текстови из уџбеника)	коришћење припремљеног текста за разговор, коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему припрема питања и одговора уз консултацију са наставником	Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, Молбе и изрази захвалности, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражавање припадности; - препознавање историјских појмова

ИСТОРИЈА

Циљеви допунске наставе су :

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
Основе феудалног друштва 2	Објашњавање основних појмова везаних за феудализам (феуд, феудалац, вазал, сениор...), читање одломака из књиге и анализирање, учимо учење	Налази се у школском програму		
Сналажење на историјској карти: Византија, Франачка, српске земље у раном средњем веку, држава	Задавање појмова и њихово налажење на различитим историјским картама, учење читања историјске карте	Налази се у школском програму		

Немањића, Бугарска, Угарска, ширење Турске на Балкану 2				
Сналажење у историјским изворима и њихова анализа, песме косовског циклуса, текстови о светом Сави 2	На примерима историјских извора тражити податке, извучити закључке, повезивати их са ученим градивом	Налази се у школском програму		
Занимљива историја: Змајев витешки ред и Милош Обилић, Марко Краљевић 2	Повећање заинтересованости за активности из историје	Налази се у школском програму		
Припремање за контролни 2	Прорађивање пређеног градива по целинама	Налази се у школском програму		

ГЕОГРАФИЈА

Циљеви допунске наставе:

Допунска настава се организује за ученике који спорије разумевају, усвајају и стичу знања, за ученике који су били одсутни са часова, и за оне који желе да још боље упознају наставну тему, са циљем да ученици према својим способностима и брзини напредовања усвоје што квалитетније резултате и знања.

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
ПЛАНЕТА ЗАМЉА	-слушање -питања и одговори -упоређивање -објашњавање	ГЕ 1.1.2. наводи начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу и		

		биосферу) и препознаје њихове основне одлике		
СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА, ПРИВРЕДА	-слушање -питања и одговори -упоређивање -објашњавање	ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред		
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	-слушање -питања и одговори -упоређивање -објашњавање	ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране ГЕ 1.4.2. препознаје основне природне и друштвене одлике Европе		

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
КРЕТАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Израда једноставнијих задатака - Вршњачко учење 	<p>1.2.1. Ученик препознаје врсту кретања на основу примера. (праволинијско и криволинијско)</p> <p>1.2.2. Ученик препознаје врсте кретања на основу примера (равномерно и неравномерно, не мора да зна разлику између тренутне и средње брзине, али треба да зна да је брзина стална код рав. кретања.</p> <p>1.2.3. Ученик уме у тексту да препозна величине које описују равномерно кретање, користи образац $v=s/t$ и може да израчуна једну величину ако су познате друге две. Није обавезно да зна претварање мерних јединица.</p> <p>1.4.4. Ученик препознаје да је основна јединица за брзину m/s али да се користи и km/h.</p>		
СИЛА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Вршњачко учење 	<p>1.1.1. Ученик уме да препозна гравитациону силу у једноставним ситуацијама. Ученик такође зна да је у одсуству подлоге гравитациона сила узрок падања тела. Ученик зна да кад тело клиза по подлози на њега делује сила трења, која се супроставља кретању и да ће га зауставити кад на њега не делују друге силе.</p> <p>1.1.2. Ученик зна да стални магнети имају два пола N и S и да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана. Ученик препознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно односно одбојно и да је то деловање највеће у случају кад су магнети односно наелектрисана тела најближе.</p>		
МЕРЕЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Израда једноставнијих задатака - Вршњачко учење 	<p>1.4.1. Ученик користи уређај за мерење (метарска трака, мензура, вага, штоперица, амперметар и волтметар) зна да одреди вредност најмањег подеока на мерној скали и очита вредност измерене физ. величине, и запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом мере.</p> <p>1.4.2. Ученик препознаје основна и најједноставнија мерила и инструменте за мерење неких основних физичких величина. Пример: Ученик препознаје да је</p>		

		<p>вага уређај за мерење масе, хронометар за мерење времена, термометар за мерење температуре....</p> <p>Препознавање се састоји у томе да ученик бира одговоре из понуђеног скупа мерила и уређаја.</p> <p>1.4.3. Ученик зна да препозна основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време као и оне мерне јединице које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила за исправно мерење: зна да вага мора бити у хоризонталном положају кад на њој нема терета и тегова и зна под којим углом треба да гледа скалу.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да мери дужину, масу, запремину и време (користи лењир, мерну траку, вагу, мензуру и штоперицу) приликом извођења лабораторијских вежби</p>		
МАСА И ГУСТИНА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Израда једноставнијих задатака - Вршњачко учење 	<p>1.4.3. Ученик зна да користи основне јединице за масу и густину као и оне које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила мерења, зна да вага мора бити у равнотежи када на њој нема терета и тегова.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да измери масу помоћу дигиталне ваге а не мора да зна да користи терације.</p>		
ПРИТИСАК	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Демонстрације - Израда једноставнијих задатака - Вршњачко учење 	<p>1.1.3. Ученик разуме принцип спојених судова (ученик зна да се течност пење до истог нивоа без обзира на облик суда, ученик на примерима нивоа воде у реци и речним каналима може да предвиди који ће ниво достићи вода када буде у стању равнотеже.</p> <p>1.4.2. Ученик уме да препозна уређаје за мерење притиска. (барометар, манометар)</p> <p>1.4.3. Ученик уме да користи основне јединице за притисак, препознаје да је основна јединица паскал али да се у свакодневном животу користи и милибар.</p>		

Образовни стандарди који се односе на компетенције које се стичу током изучавања предмета физика у основном образовању су ФИ. 1.7.1, 1.7.2 Ови стандарди су из области *Експеримент* и налазе се у свакој наставној теми јер нису везани за специфичан садржај него за компетенције које се развијају стално.

1.7.1 Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.

1.7.2 Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.

МАТЕМАТИКА

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	средњи	напредни
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни	<p>1.1.1. уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне);</p> <p>1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно;</p> <p>1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом када је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна на пр. $\frac{1}{5}$ од n, где је n дати природан број</p> <p>1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама;</p>	<p>2.1.1. пореди по величини бројеве записане у различитим облицима;</p> <p>2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја;</p> <p>израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа;</p> <p>2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама;</p> <p>2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима;</p>	<p>3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;</p> <p>3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;</p> <p>3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке;</p>
ТРОУГАО	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава -припрема за тематске недеље	<p>1.3.2. влада појмовима: <u>троугао</u>, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла);</p> <p>1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања);</p>	<p>2.3.2. уме да одреди однос углова и страница у троуглу и збир углова у <u>троуглу</u> и четвороуглу;</p> <p>2.3.6. користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);</p>	<p>3.3.2. користи основна својства <u>троугла</u>, четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u>;</p> <p>3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;</p>
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни -мултимедијална настава - припрема за тематске недеље	<p>1.1.1. уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне);</p> <p>1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно;</p> <p>1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно;</p> <p>1.1.4. уме да изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа,</p>	<p>2.1.1. пореди по величини бројеве записане у различитим облицима;</p> <p>2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја;</p> <p>израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од</p>	<p>3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;</p> <p>3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;</p> <p>3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке;</p>

		помажући се сликом када је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим именицом); рачуна на пример $1/5$ од n , где је n дати природан број; 1.5.4. одреди задати проценат неке величине;	заграда, са бројевима истог записа; 2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама; 2.2.5. користи једначине у једноставним текст. задацима; 2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат);	3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама;
ЧЕТВОРОУГАО	-фронтални -индивидуални -групни -мултимедијална настава - припрема за тематске наделе	1.3.2. влада појмовима: троугао, <u>четвороугао</u> , <u>квадрат</u> и <u>правоугаоник</u> (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла); 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања);	2.3.2. уме да одреди однос углова и страница у троуглу и збир углова у троуглу и <u>четвороуглу</u> ; 2.3.6. користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура(нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);	3.3.2. користи основна својства троугла , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u> ; 3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;
ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава - припрема за тематске наделе	1.3.2. влада појмовима: троугао, <u>четвороугао</u> , <u>квадрат</u> и <u>правоугаоник</u> (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку); 1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, <u>површине</u> , запремине, масе, времена и углова; 1.4.2. претвори веће јединице <u>дужине</u> , масе и времена у мање; 1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером;	2.4.1. пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу; 2.4.3. дату величину исказе приближном вредношћу;	3.3.2. користи основна својства троугла , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима;

БИОЛОГИЈА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, откланњања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
II Праживотиње	-рад на тексту -демонстрација сликом, графиком, шемом и компјутером, -провера и примена знања	1.2.1 зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије		
III Царство животиња	-рад на тексту -демонстрација сликом, графиком, шемом и компјутером, -провера и примена знања	1.2.4 познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси 1.2.5 разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном 1.2.6 разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.3.1 разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2 зна основне појмове о процесима размножавања		
V Увод у еволуцију живог света	-рад на тексту -демонстрација сликом, графиком, шемом и компјутером, -провера и примена знања	1.3.8 зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи 1.3.9 зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа		

ДОДАТНА НАСТАВА

СРПСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
Језик: - Граматика: *гласови *гласовне промене Књижевност	Индивидуални, фронтални, разговор, рад у пару, групни, метода рада на тексту			-познаје све критеријуме поделе гласова -познаје гласовне промене у речима, као и изузетке (на примерима) -тумачење дела по избору ученика -читање архаичног текста (имперфекат)

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за енглески језик. Ангажоване ученике стога треба стимулирати (похвале, награде, интерна школска такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање енглеског језика.

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
ГРАМАТИКА <u>Глаголи</u> <u>глаголски облици</u> (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време, Садашњи перфекат, прошло трајно време) <u>модални глаголи</u> (could, couldn't, should, shouldn't, have to/don't have to, can, must) <u>прилози учесталости</u> (sometimes, usually, always...) <u>компарација придева(правилна и неправилна)</u> -fast, faster, the fastest good, better, the best handsome, more handsome,	презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда панона приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала допунска и додатна настава	-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин - разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, - уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, - покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника) - обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднаслове у писаним текстовима, - уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника, -интерпретација и практична примена стечених знања -упознавање, представљање себе и других

<p>the most handsome <u>Упитне заменице</u> Who, which... <u>Кондиционал (први тип)</u> (If clauses) <u>Сложенице (make-up, tracksuit...)</u> <u>Именице изведене од глагола</u></p> <p><u>најчешћи суфикси (-ation, -ment, -y)</u> <u>Нулти члан (in hospital, at school, in bed, by plane ...)</u> <u>Суфикси за грађење придева</u> danger – dangerous; beauty – beautiful <u>Негативни префикси за прављење негације</u> happy – unhappy known – unknown <u>Неопређене заменице (somebody, nobody, anybody, anything, anywhere, nowhere...)</u> <u>Детерминатори (some, any, no, much, many, a lot of)</u> <u>Везници (because, so, and, for example, like)</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - описује различитости - постављање питања и давање исказа у комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. <ul style="list-style-type: none"> - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови 	<p>-изражавање припадности --исказивање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови унутар познате реченице</p>
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ <u>Гледање видео материјала са енглеским поднасловом (филмови, видео записи – историја, географија)</u> (додатни материјал) Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори) Издвајање кључних информација после слушања текста Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</p>	<p>примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом препричавање прочитаног текста дискусија вежбе слушања, повезивање предмета са сликом израда постера на задату тему поступање по датом задатку</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч сличног значења или приближног уместо непознате.
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ <u>Попуњавање текстова</u> (песма из уџбеника, упитник...) Тестови (граматичке целине, вокабулар)</p>	<p>кратки описи диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода,

<p>Квизови и анкете (<i>online</i> или на часу)</p>	<p>коришћење интернета и других средстава писмене комуникације подстицање креативности кроз писање кратких песама и прича - игрица размене писаних порука</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава - Опис викенда или догодовштина са распуста
<p>КОНВЕРЗАЦИЈА Дебата дискусија на задату тему (дијалог или у групи) Драматизација (скечеви везани за претходно учену целину) Асистирање наставнику на часовима допунске наставе – Вршњачка едукација (PEER Education) – уручивање тестова, објашњавање на енглеском, давање примера о начину одговарања ...</p>	<p>коришћење припремљеног текста за разговор, коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему рад у Power Point-у, припрема питања и одговора уз консултацију са наставником</p>	<p>Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, Молбе и изрази захвалности, Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражавање припадности; - препознавање историјских појмова</p>

ИСТОРИЈА

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
Европа и Средоземње у раном средњем веку 2	Обнављањер градива 5. разреда, разумевање појма средњег века, феудализма, помоћу уџбеника и историјских текстова		Налази се у школском програму	Налази се у школском програму
Срби и њихово окружење у раном средњем веку 2	Појава Срба на историјској сцени, њихова сеоба, обчаји, начин живота, насељавање, помоћу уџбеника и историјских текстова		Налази се у школском програму	Налази се у школском програму
Европа у позном	Разумевање процеса		Налази се у школском програму	Налази се у школском програму

средњем веку 2	карактеристичних за Европу позног средњег века, крсташки ратови, помоћу уџбеника и историјских текстова			
Срби и њихово окружење у позном средњем веку 2	Значај династије Немањића за Србију и окружење, рад са уџбеником и историјским текстовима		Налази се у школском програму	Налази се у школском програму
Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања 2	Моравска Србија и српска деспотовина, допринос српског народа у борби против Турака, помоћу уџбеника и историјских текстова		Налази се у школском програму	Налази се у школском програму

ГЕОГРАФИЈА

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	<ul style="list-style-type: none"> -разговор -упознавање са радом -рад пред картом -читање и анализа карте -предлози ученика 			<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређење</p>
СТАНОВНИШТВИ, НАСЕЉА, ПРИВРЕДА	<ul style="list-style-type: none"> -посматрање -разговор -описивање -упоређивање -уочавање -закључивање -препознавање -истицање детаља 			<p>ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p>

<p>РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ</p>	<p>-разговор -описивање -упоређивање -израда паноа и презентација</p>		<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске Карте ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
--	---	--	--

ФИЗИКА

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
<p>КРЕТАЊЕ</p>	<p>- Разговор - Огледи - Израда сложенијих задатака - Подстицање саморегулисаног учења</p>		<p>2.2.2. Зна да механичко кретање представља промену положаја неког тела у односу на референтно тело. Разликује путању тела од пређеног пута. Зна да је брзина пређени пут у јединици времена. 2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици.</p>	<p>3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI - система. Пример: претвара km/h у m/s и обрнуто.</p>

			<p>Пример: директну и обрнуту пропорционалност.</p> <p>2.6.2. Ученик уме да препозна векторску величину, да је брзина одређена осим бројне вредности правцем и смером.</p> <p>2.6.3. Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност пређеног пута и брзине од времена)</p>	
СИЛА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Огледи - Израда сложенијих задатака - Подстицање саморегулисаног учења 		<p>2.1.1. Ученик уме да препознаје еластичну силу у системима у којима постоји еластична опруга, препознаје правац и смер еластичне силе. Ученик кроз задатке проверава постојање еластичне силе која се уравнотежава са силом деформације.</p> <p>2.1.2. Ученик зна да је гравитациона сила увек привлачна и да зависи од масе тела, зна да је сила теже гравитациона сила; зна да одреди правац и смер еластичне силе код истегнуте односно сабијене опруге</p> <p>2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. Пример: директну и обрнуту пропорционалност.</p> <p>2.6.2. Ученик уме да препозна векторску величину, да је сила одређена осим бројне вредности правцем и смером.</p> <p>2.6.3. Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност дужине истезања опруге од силе)</p>	

МЕРЕЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Огледи - Израда сложенијих задатака - Подстицање саморегулисаног учења 			<p>3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система.(изведене јединице које садрже величине које нису изражене у декадном бројном систему).</p> <p>3.4.3. Ученик зна шта је грешка мерења, ученик зна да се тачност мерења повећава са смањењем вредности најмањег подеока на инструменту, зна да уколико понављена мерења дају различите резултате средња вредност тих резултата представља коначни резултат мерења.</p>
МАСА И ГУСТИНА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Огледи - Израда сложенијих задатака - Подстицање саморегулисаног учења 		<p>2.1.1. Ученик уме да препозна инерцију као узрок пјава при промени брзине тела. Пример: Када аутобус кочи... .</p> <p>2.1.5. Ученик разуме и примењује појам густине, зна да је густина воде 1000 kg/m^3.</p> <p>2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. Пример: директна и обрнута пропорционалност.</p>	
ПРИТИСАК	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор - Огледи - Израда сложенијих задатака - Подстицање саморегулисаног учења 		<p>2.1.6. Ученик да зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба течности,зна да процени у понуђеној ситуацији на којој дубини ће бити већи или мањи притисак.</p> <p>2.4.1. Ученик уме да користи важније изведене јединице Si система за притисак.</p> <p>2.4.3. Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу. (</p>	<p>3.1.3. Ученик зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи, зна да притисак чврстих тела зависи од нормалне компоненте тежине тела и од додирне површине тела и подлоге, закључује како се мења притисак кад се промени маса и величина додирне површине, на примеру три квадра идентичних маса одреди ко врши већи притисак.</p> <p>3.1.4. Ученик разуме и примењује</p>

			Пример: kPa, MPa у Pa). 2.6.1. Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици. (Пример: директну и обрнуту пропорционалност, како притисак зависи од силе и додирне површине, способан да реши задатак и израчуна непознату величину.)	концепт притиска у течностима, зна да је хидростатички притисак у течностима сразмеран производу густине и дубине на којој се притисак тражи, разуме како се притисак преноси кроз течности.
--	--	--	---	--

Образовни стандарди који се односе на компетенције које се стичу током изучавања предмета физика у основном образовању су ФИ. 3.7.1, 3.7.2. Ови стандарди су из области *Експеримент* и налазе се у свакој наставној теми јер нису везани за специфичан садржај него за компетенције које се развијају стално.

3.7.1 Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.

3.7.2 ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.

МАТЕМАТИКА

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	средњи	напредни
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ Бројевни изрази у скупу Z са и без заграде	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни			3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке;
ТРОУГАО Конструкција троугла- сложени задаци	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава -припрема за тематске недеље			3.3.2. користи основна својства <u>троугла</u> , четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u> ; 3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ Ред вршења рачунских операција са рационалним бројевима	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни -мултимедијална настава - припрема за тематске недеље			3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза; 3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке; 3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама;
ЧЕТВОРОУГАО Конструкција четвороугла Разлагање и састављање фигура	-фронтални -индивидуални -групни -мултимедијална настава - припрема за тематске недеље			3.3.2. користи основна својства <u>троугла</u> , <u>четвороугла</u> , <u>паралелограма</u> и <u>трапеца</u> , рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; <u>уме да их конструише</u> ; 3.3.6. уме да примени <u>подударност</u> и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката;

ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА Површина равних фигура	-фронтални -индивидуални -рад у пару -мултимедијална настава - припрема за тематске надеље			3.3.2. користи основна својства троугла , четвороугла_паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима;
Задаци логично- комбинаторне природе	-фронтални -индивидуални -групни			-
Нестандардни задаци	-фронтални -индивидуални -рад у пару			-
Задаци који се свде на Дирихлеов принцип	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни			-

БИОЛОГИЈА

Циљеви додатног рада:

Додатни рад се организује за ученике који показују веће интересовање и жељу за новим сазнањима која превазилазе оквира предвиђене планом и програмом, са циљем повезивања и примене научног у свакодневном животу.

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
II Праживотиње	-практичан рад -ПП презентације -провера и примена знања		2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам	3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
III Царство животиња	-практичан рад -ПП презентације -демонстрација графиком или шемом -провера и примена знања		2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију 2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања 2.3.2. разуме механизам настанка зигота 2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма 2.3.6. уочава прилагођеност организма и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организма на услове животне средине	3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност 3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције 3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информису организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) 3.6.1 разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података 3.6.2 уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата 3.6.5 зна, уз одговарајуће навођење наставника, самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере
IV Угроженост и заштита животиња	-практичан рад -ПП презентације -демонстрација графиком или шемом -провера и примена знања		2.4.9. разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова)	
V Увод у еволуцију живог света	-практичан рад -ПП презентације -демонстрација		2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем	3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције

	графиком или шемом -провера и примена знања		еволуционих механизма 2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине	
--	--	--	---	--

Д. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Време реализације	Активности/теме	Начин реализације:	Носиоци реализације
-септембар	Упознавање ученика са правилима понашања у школи Усклађивање ставова породице и школе везаних за васпитање ученика Организовање индивидуалних разговора Сређивање педагошке документације	-разговор -дискусија	-одељењски старешина -ученици
-октобар	Упознавање својих и потреба других Изражавање сопствених и разумевање туђих осећања Организовање индивидуалних разговора Сређивање педагошке документације	-разговор -дискусија	-одељењски старешина -ученици -стручни сарадник
-новембар	Развијање толеранције на различите ставове, особине и потребе Грађење сарадничког односа у групи (разреду) Анализа успеха на крају I класификационог периода Сређивање педагошке документације	-разговор -евиденција у Дневнику рада	-одељењски старешина -ученици
-децембар	Решавање проблема Подршка и значај социјалне групе у превазилажењу личних проблема Подршка и значај социјалне групе у превазилажењу личних проблема Сређивање педагошке документације	-разговор -дискусија -евиденција у Дневнику рада	-одељењски старешина -ученици -стручни сарадник
-јануар	Обележавање Дана Светог Саве	-разговор	-одељењски старешина -ученици
-фебруар	Суочавање са неуспехом и грађење модела за његово превазилажење Помоћ ученицима при укључивању у такмичења	- едукативне радионице -разговор	-изабрани ученици-чланови ученичког парламента -стручни сарадник

	Разрешавање сукоба		- сарадници Завода за јавно здравље - одељенски старшина
-март	Грађење и јачање личних вредности и ставова Праћење ученика на такмичењима Сређивање педагошке документације Развој сарадничке комуникације у разреду (активно слушање других)	-едукативна радионица -разговор -евиденција у Дневнику рада	-одељењски старшина -стручни сарадник
-април	Анализа успеха на крају III класификационог периода Стресогене животне ситуације Учење и изградња одбрамбених механизма за превазилажење стреса Организовање родитељског састанка	-разговор -дискусија- -презентација	-ученици -одељенски старшина -стручни сарадник -сарадници Вишег суда-Ужице
-мај	Организовање и извођење екскурзије Ризична понашања (пушење, алкохолизам, наркоманија) Учење вредносних судова. Сређивање педагошке документације	-чишћење учионице -разговор	- ученици -одељенски старшина
-јун	Анализа успеха на крају школске године Анализа рада одељенског старшине Сређивање педагошке документације	-разговор	-ученици -одељенски старшина

ПЛАН И ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈЕ

Садржаји, места и објекти које треба посетити	Број дана	Активности у образовно-васпитном раду	Образовно-васпитна област	Образовно-васпитни циљеви и задаци екскурзије
-Ужице – Чачак – Крагујевац - Акваријум и Спомен парк - Раваница - Ресавска пећина, Манасија - Пожаревац - Виминацијум - Галерија (Милана Павловић-Барили - Љубичево (ергела) - Смедерево	2	- посматрање - упоређивање - упознавање нових предела, културноисторијских споменика - упознавање природно - географских Феномена - упознавање са основним одликама византијске културе Срба (фреске, слике) и модерним правцима сликарства - корелација међу наставним предметима - проширивање знања	- историја - географија - ликовна култура - биологија - српски језик	- проширивање и усвајање дела наставног. програма, непосредним упознавањем садржаја наставних предмета, појава и процеса и природно-географских феномена, као и односа у природној и друштвеној средини - упознавање културног наслеђа и прив. достигнућа у вези са делатношћу школе - уочавање узр.последничних односа у конкретним природним и друштвеним условима - развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика - развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима - развијање позитивних социјалних односа

(Смедер.тврђава) - Велика Плана - Радовањски луг (гроб Карађорђа) - манастир Копорин црква брвнара Покајница				- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја
--	--	--	--	--

Стручни вођа:

Одељенске старешине:

VI₁ –

VI₂ –

VI₃ –

VI₄ –